

ПРИРОДА ЗАПОРІЗЬКОГО КРАЮ
РОСЛИННИЙ СВІТ

В. І. Шелегеда, О. Р. Шелегеда

РІДКІСНІ І ЗНИКАЮЧІ РОСЛИНИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Запорізька асоціація “Екологічна освіта”
Еколого-експертний центр АсЕкО
“Біорізноманіття та заповідна справа”

Запорізький обласний центр туризму
і краєзнавства учнівської молоді

В. І. Шелегеда, О. Р. Шелегеда

РІДКІСНІ І ЗНИКАЮЧІ РОСЛИНИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

УДК 581.9(477.64)(049)
ББК 28.588(4Укр-4Зап)я91

III 42

*Видана в рамках проекту АсЕкО “Vita-Життя” –
видання науково-популярної, інформаційно-методичної
та довідкової літератури з питань
екологічної освіти учнівської молоді
за підтримки Управління з питань екології
Запорізької міськради*

*Рекомендована до друку еколого-експертним центром
“Біорізноманіття і заповідна справа”
Запорізької асоціації “Екологічна освіта”*

III 42 **Шелегеда В. І., Шелегеда О. Р.**

**Рідкісні і зникаючі рослини Запорізької області – Запоріжжя:
“Тандем Арт Студія”, 2008. – 96 с., іл.**

У книзі наведено відомості про 79 видів рідкісних та зникаючих рослин флори Запорізької області, у тому числі про 15 видів, які занесено до Червоної книги України, 2 – до Світового, 6 – до Європейського та 60 до Регіонального Червоних списків. Для кожного виду дано характеристику, яка включає картосхему поширення виду на території Запорізької області, оригінальну фотографію, відомості про загальний ареал, життєву форму, еколого-ценотичну приуроченість, клас трапляння.

Розрахована на широке коло читачів.

УДК 581.9(477.64)(049)

ISBN 978-966-1682-04-6

© Шелегеда В. І., Шелегеда О. Р., 2008

ЗМІСТ

Передмова 4

Види флори Запорізької області,
що потребують особливої охорони:

1. Відділ Equisetophyta –
Хвоцеподібні (Хвощеобразные) 8

2. Відділ Polypodiophyta –
Папоротеподібні
(Папоротникообразные) 10

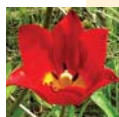
3. Відділ Pinophyta –
Голонасінні (Голосеменные) 17

4. Відділ Magnoliophyta (Angiospermae) –
Покритонасінні (Покрытосеменные) 18

4.1 Клас Magnoliopsida (Dicotyledones) –
Дводольні (Двудольные) 18

4.2 Клас Liliopsida –
Однодольні (Однодольные) 59

Заключне слово 87

Список рідкісних та зникаючих
видів рослин Запорізької області 88

Використані джерела 93

Алфавітний покажчик назв рослин 94

Рослинний світ Запорозжя відрізняється надзвичайно різноманітним видовим складом і включає за попередніми підрахунками ботаніків біля 2 тисяч видів рослин, серед яких багато унікальних, рідкісних, реліктових або ендемічних (Тарасов В. В., 2005). Саме ці види сьогодні знаходяться в найбільшій небезпеці. Склад їх скорочується, а деякі види зовсім зникають. Однією з причин цього є непомірний вплив людини на природні екосистеми в процесі господарської діяльності, який набув таких масштабів, які не можуть не викликати занепокоєння в суспільстві, бо негативні антропогенні дії стали сильнішими за всі разом узяті негативні природні процеси. Зокрема, на сьогодні фактично знищено як природну зональну екосистему степи, замість яких панують техногенні ландшафти, катастрофічно зменшуються площі природних лісів, суттєвих змін зазнають левади та заплави великих і малих річок тощо. Такий інтенсивний вплив людини призвів до повного знищення рослинного природного комплексу в одних місцях або до глибокої трансформації його в інших місцях [8].

У зв'язку з цим проблема збереження окремих видів і природного рослинного комплексу в цілому набула надзвичайної актуальності. Необхідність збереження будь-якої рослини, незалежно від її практичного чи наукового використання, не викликає сумніву, бо втрата її є невідновлювальною.

При відносно повному вивченні загальної флори України і, зокрема, рідкісних видів рослин, про що свідчать численні видання (Флора УРСР, 1936-1965; Хорологія флори України, 1986; регіональні флористичні праці тощо) існує певна нерівномірність цього процесу відносно деяких регіонів, де ще повністю не завершений навіть період інвентаризації рослин. Це стосується, зокрема, Запорізької області.

Вивченню флори Запорізької області присвячені праці Палласа, 1786; Бекетова, 1866; Шмальгаузена, 1895; Висоцького, 1893; Акінфієва, 1912; Альохіна, 1916; Яната, 1927; Кузмичов та інші, 1974; Корещук та інші, 1993; Тищенко, 2000 та інші [23]. Але вищезгадані роботи не дають загального уявлення про стан рідкісних і зникаючих рослин регіону в цілому, бо носять або вузький характер (на рівні окремих районів або природних об'єктів області) або описовий – без вказівки місцезнаходжень видів, їх ареалів і класу трапляння. Найбільш повним флористичним виданням для Запорізької області (1522 види, 548 родів, 120 родин) можна вважати працю Тарасова В.В. (2005) “Флора Дніпропетровської та Запорізької областей. Судинні рослини. Біолого-екологічна характеристика видів”. Але й у ній інформація для багатьох видів носить вузький характер, що пов'язано з відсутністю фактичного матеріалу [19].

У 1997 році Запорізька асоціація “Екологічна освіта” при підтримці Запорізького обласного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді започаткувала пошукову програму “Червона книга Запоріжжя”, спрямовану на залучення учнівських колективів навчальних закладів області, дитячо-юнацьких екологічних об'єднань, окремих педагогів до діяльності з виявлення місць зростання та сучасного стану популяцій рідкісних і зникаючих рослин Запорізької області, занесених до Червоної книги України. У 2000 році Державним управлінням екології і природних ресурсів у Запорізькій області було складено список

рідкісних та зникаючих рослин Запорізької області, який нараховував 139 видів і сприяв розширенню завдань експедиції [25]. Проміжними підсумками програми стали збірки “Експедиція Первоцвіти” (Шелегеда, 2001) і “Рідкісні рослини, тварини, гриби і лишайники Запорізької області” (Петроченко та інші, 2005), публікації учасників експедиції у періодичних і наукових виданнях [14, 25].

При складанні цієї книги за основу був узятий Червоний список рослин Запорізької області (2000), доповнений видами, які занесено до Червоної книги України, Світового та Європейського Червоних списків [14].

До книги включено 79 видів судинних рослин, про які автори мають достовірну інформацію, підкріплену оригінальними фотографіями. З них 15 видів занесено до Червоної книги України, 2 – до Світового, 6 – до Європейського Червоних списків, 52 види, які підлягають охороні в Запорізькій області, та 8 видів, які, на нашу думку, необхідно додатково внести у регіональний Червоний список.

Інформація про кожен вид складається з латинської, української та російської назв, які наведені за визначником вищих рослин України, його належності до відповідного відділу, порядку і родини [13].

Дані про кожен вид складаються з короткого загального морфологічного опису, відомостей про життєву форму, загальний ареал і місцезростання, еколого-ценогічну приуроченість, характеристики виду за кліматоморфами (таблиця 1, А), гідроморфами (таблиця 1, Б), геліоморфами (таблиця 1, В), ценоморфами (таблиця 1, Г) [19]. Типи ареалів рослин (наукове значення) наведено згідно схеми, розробленої Є. М. Лавренко (Флора УРСР, 1940) і доповненої О. М. Дубовик (1963).

Інформація про місцезнаходження виду подається у вигляді чисел, що символізують номери адміністративних районів Запорізької області (карта районування області на стор. 7). У дужках до чисел вказується прізвище автора джерела та відповідна дата. Оглядові картосхеми надають уяву про ареал виду в межах області і складені на основі особистих досліджень авторів, літературних джерел і звітів експедиційних дитячо-юнацьких загонів Запорізької області, учасників проекту АсЕкО/ЗОЦКУМ “Червона книга Запоріжжя”. Всі кольорові фотографії рослин є оригінальними, зроблені авторами і учасниками експедиції.

Біля назв рідкісних видів рослин, що охороняються або рекомендується для охорони в межах Запорізької області стоїть знак “★”; занесеними до Червоної книги України “★★”, до Європейського Червоного списку “★★★”, до Світового Червоного списку “★★★★”.

Для рослин, занесених до Червоної книги України, соціологічний статус виду визначено згідно з категоріями, прийнятими у Червоній книзі України: 0 – зниклі, 1 – зникаючі, 2 – вразливі, 3 – рідкісні, 4 – невідомі, 5 – недостатньо відомі [22].

Для видів, занесених до Світового та Європейського Червоних списків, категорії наведені відповідно до системи, прийнятої Міжнародним союзом охорони природи та природних ресурсів (МСОП): Е – вид під безпосередньою загрозою зникнення; V – вразливий; R – рідкісний; I – невизначеного статусу [22].

Всі рослини довідника, незалежно від їх належності до Червоних списків різного рівня, віднесено до одного з класів трапляння на тери-

ПЕРЕДМОВА

торії Запорізької області за п'ятибальною шкалою (від 1 до 5 за Кучеревським, 2001) і мають скорочення у вигляді букв **КТ**:

КТ-1 – зниклі (види, які не були знайдені за останні 50 років);

КТ-2 – зникаючі види, які зустрічаються дуже рідко (відомі з 1-2 місцезнаходжень);

КТ-3 – рідко (рідкісні види, відомі з 3-6 місцезнаходжень);

КТ-4 – зрідка (види, відомі з 7-15 місцезнаходжень);

КТ-5 – часто (види, відомі з 16-25 місцезнаходжень) [12].

Звичайно, читач знайде далеко не повну інформацію про окремі види рослин, їх місцезростання та місця знаходження, але сподіваємося, що наш матеріал про рідкісні, зникаючі, ендемічні й реліктові рослини Запорізької області все ж буде донесений як до спеціалістів-ботаніків, екологів, краєзнавців, так і до широкого кола шанувальників природи, які люблять свій край і дбають про збереження його рослинного світу з надією, що ці рослини будуть завжди прикрашати нашу землю.

Таблиця 1

Система біоморф та екоморф, що зустрічаються у книзі

<p>А. Клімаморфи (<i>життєві форми за Раункієром – положення бруньок відновлення як пристосування для переживання несприятливої пори року</i>):</p> <p>Терофіти – зимують у вигляді насіння або виводкових бруньок (однорічні рослини);</p> <p>Фанерофіти – точки відновлення знаходяться на вертикально розташованих пагонах (дерева);</p>	<p>Хамефіти – точки відновлення знаходяться над землею (кущі, напівкущі);</p> <p>Гемікриптофіти – точки відновлення знаходяться на рівні ґрунту або безпосередньо під його поверхнею (трав'янисті багаторічники);</p> <p>Геофіти – точки відновлення знаходяться під землею;</p> <p>Гідрофіти – точки відновлення знаходяться під водою.</p>
<p>Б. Гідроморфи (<i>адаптації рослин до водного режиму</i>):</p> <p>Еуксерофіти – дуже посухостійкі види;</p> <p>Ксерофіти – посухостійкі;</p>	<p>Мезофіти – рослини помірного зволоження середовища;</p> <p>Гігрофіти – амфібіальні види;</p> <p>Аквафіти – рослини водойм.</p>
<p>В. Геліоморфи (<i>адаптації рослин до світлового режиму</i>):</p> <p>Геліофіти – світлолюбні;</p> <p>Сціофіти – тіньовиносливі рослини, що потребують від 1/3 і менше повного освітлення;</p>	<p>Геліосціофіти або сціогеліофіти – види частково вимогливі до світла (у назві друга частина основна, а перша – уточнююча).</p>
<p>Г. Ценоморфи (<i>адаптації до біогеоценозу в цілому</i>):</p> <p>Хасмофіт – рослина щербенистих осипів;</p> <p>Галофіт – рослина солончаків;</p> <p>Петрофіт – скельна рослина;</p>	<p>Гелофіт – болотна рослина;</p> <p>Пратант – лучна рослина;</p> <p>Псамофіт – рослина пісків;</p> <p>Рудерант – бур'ян;</p> <p>Сильвант – лісова рослина;</p> <p>Степант – степова рослина.</p>

Скорочення

Числа 1, 2 тощо – назви адміністративних районів Запорізької області;
 КТ – клас трапляння.

Карта Запорізької області

Адміністративні райони: 1. Вільнянський, 2. Новомиколаївський, 3. Запорізький (Лівобережжя і о. Хортиця), 4. Запорізький (Правобережжя), 5. Оріхівський, 6. Гуляйпільський, 7. Василівський, 8. Токмацький, 9. Пологівський, 10. Куйбишевський і Розівський, 11. Кам'яно-Дніпровський і Великобілозерський, 12. Михайлівський, 13. Чернігівський, 14. Бердянський, 15. Веселівський, 16. Якимівський, 17. Мелітопольський, 18. Приазовський, 19. Приморський.

ХВОЩ ЗИМУЮЧИЙ

Хвощ зимуючий
Equisetum hyemale L.

Родина Хвоцові
(Хвоцовые) – Equisetaceae

Наукове значення – голарктичний вид.

Поширення на Україні – майже по всій Україні.

Висота – 50-125 см, напівкущик.

Морфо-екологічні показники – вічнозелений полікарпик, довгокореневищний гемікриптофіт, лісовий гідромезофіт, сціогеліофіт.

Місця зростання – по сирих місцях у лісах і на луках.

Загальна характеристика – стебла сіро-зелені, міцні, жорсткі, дуже шершаві, з великою серединною порож-

ниною, зимуючі, звичайно зовсім нерозгалужені; з 10-20 (34) реберцями, кожне з яких має подвійний ряд горбочків. Піхви циліндричні, притиснуті, зубці піхов біля основи частіше чорні, відтягнуті в лінійно-шиловидне перетинчасте вістря, яке швидко відпадає. Споролистки зібрані у верхівковий гострий колосок. VII-IX.

Поширення у Запорізькій області

1 (Шелегеда, 1994); 3 (Екофлора, т. 1; Шелегеда, 1995).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-2.

Хвощ річковий

Хвощ речной
Equisetum fluviatile L.

Родина Хвощові
(Хвощовые) – Equisetaceae

Наукове значення – голарктичний вид.

Поширення на Україні – по всій Україні, крім Криму.

Висота – 30-150 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, довгокореневищний геофіт, болотний гідрофіт, сциогеліофіт.

Місця зростання – на болотах, луках, вздовж стоячихабо з

Поширення у Запорізькій області

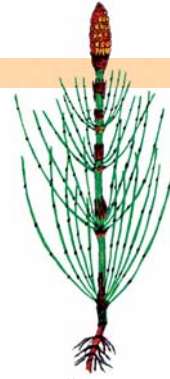
3 (Корещук, 1993); 1 (Шелегеда, 1994).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-2.

ПОРЯДОК

ХВОЩІ

повільною течією водойм, на мілководдях.

Загальна характеристика – стебла товсті (до 7 мм у діаметрі), темно-зелені, зі слабо вираженими ребрами, гладенькі, з широкою центральною порожниною, несуть кільця простих нерозгалужених гілок, однорічні, на зиму відмираючі. Піхви циліндричні, притиснуті до стебла, блискучі, зубці їх трикутно-шиловидні, чорні. Гілочки малочисельні, відносно стебла короткі. VII-VIII.

Пухирник ламкий

Пузырник ломкий
Cystopteris fragilis (L.) Bernh.

Родина Безщитникові
(Кочедыжниковые) – Athyraceae

Наукове значення – голарктичний вид.

Поширення на Україні – в Карпатах, на Поліссі, у Лісостепу; зрідка в Степу, Гірському Криму.

Висота – 10-25 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літнюзелений полікаршик, короткокореневищний гемікриптофіт, лісовий мезофіт, сціогеліофіт.

Місця зростання – у тінистих листяних і мішаних лісах, розколинах скель, у байраках.

Загальна характеристика – листки ламкі, черешки коротші ніж пластинки листка, при основі

вкриті плівками; пластинка довгаста або яйцевидно-ланцетна, периста; сегменти 1-го порядку яйцевидно-ланцетні, перисторозсічені, найнижчі сегменти 1-го порядку довші інших, не віддалені від них, зазвичай чергові; сегменти 2-го порядку овальні, з 3-5 парами невеликих зубчиків по краю і 1-3 зубчиками на верхівці, рідше листки трійчатоперисті. Сегменти 3-го порядку овальні, дрібно зубчасті. VIII-IX.

Поширення у Запорізькій області

1, 4 (Шелегеда, 1994); 3 (Бекетов, 1885; Корещук, 1993; Шелегеда, 2007); 14 (долина р. Берда, Шелегеда, 1990).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-3.

Щитник шартрський

Щитовник шартрський
Dryopteris carthusiana (Vill.)
H. P. Fuchs

Родина Щитникові
(Щитовниковые) – Driopteridaceae

ПОРЯДОК

БАГАТОНІЖКИ

Наукове значення – голарктичний вид.

Поширення на Україні – на більшій частині України, звичайно; у Степу і Криму – рідко.

Висота – 60-90 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, короткочореновищий гемікриптофіт, лісовий гігрозоміофіт, сциогеліофіт.

Поширення у Запорізькій області

4 (Шелегеда, 2007); 3 (Дем'янов, 2008).

Охоронний статус – потребує внесення до РЧС Запорізької області, КТ-2.

Місця зростання – у сирих вологих лісах, серед чагарників, в ущелинах скель.

Загальна характеристика – черешок листка тонкий (біля 1 мм у діаметрі), рівний пластинці або трохи коротший, зеленуватий, вкритий світло-бурими, яйцевидними півками. Листки двічіперисті, а біля основи тричіперисті, без залозистого опушення, прямостоячі. Сегменти 2-го і 3-го порядку плоскі, з незагорнутими краями. Сегменти 2-го порядку на короткому черешку (до 1 мм) або сидять, але ніколи не зливаються при основі, на верхівці тонкозагострені, по краю зубчасті або розсічені на сегменти 3-го порядку, зубчики витягнуті у гострий остючок. Соруси розвиваються зазвичай тільки у верхній частині пластинки. VII-VIII.

ЩИТНИК ЧОЛОВІЧИЙ

Щитовник мужской
Dryopteris carthusiana (Vill.)
H. P. Fuchs

Родина Щитникові
(Щитовниковые) – Driopteridaceae

Наукове значення – голарктичний вид.

Поширення на Україні – по всій Україні, у Степу – рідко.

Висота – 30-90 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, короткореневищний гемікриптофіт, лісовий мезофіт, сціофіт.

Місця зростання – в лісах, ущелинах скель.

Загальна характеристика – черешок листка досить товстий, гнучкий, у кілька разів або вдвоє коротший ніж пластинка листка, густо вкритий бурими плівками. Пластинка еліптично-довгас-

та, двічі периста. Сегменти першого порядку лінійно-ланцетні, до верхівки поступово звужені і загострені, розміщені в одній площині з черешком. Сегменти другого порядку з майже паралельними краями, сидячі, при основі майже завжди зливаються, на верхівці тупі, цілюнокраї, 15-25 пар.

Соруси розміщені у верхній частині листка біля основи сегментів 2-го порядку по краях середньої жилки, малочисленні. VII-VIII.

Поширення у Запорізькій області

3 (Корещук, 1993); 14 (Івко, 2004).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-2.

Асплений північний (костянець північний)

**Асплений (костенец)
северный**
Asplenium septentrionale (L.) Hoffm.

Родина Аспленієві –
Aspleniaceae

ПОРЯДОК

БАГАТОНІЖКИ

Наукове значення – субальпійський голарктичний вид.

Поширення на Україні – спорадично в Закарпатті, на Правобережному Поліссі, у Лісостепу; зрідка в Степу, Гірському Криму.

Висота – 10-20 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньо-зелений полікарпик, короткочореневищний гемікриптофіт, петрофіт, еуксерофіт, геліосціофіт.

Поширення у Запорізькій області

3 (Екофлора, т. 1.; Шелегеда, 2007);
4 (Шелегеда, 2007); 14 (Шелегеда,
1990).

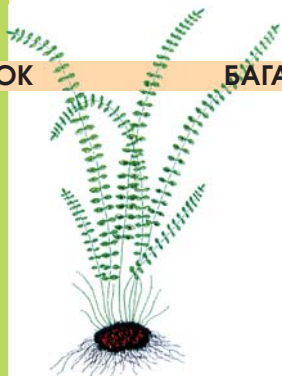
Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-2.

Місця зростання – у сухих освітлених тріщинах силікатних скель кристалічних порід.

Загальна характеристика – пластинки листків дихотомічно розділені на 2, рідше 3 лінійні долі, кожна з яких загострена на верхівці, а донизу поступово звужена в вузько-клиновидну основу, яка переходить у довгий, 3-12 мм, черешок; на верхівці і по краях долей 3-5 довгих, гострих зубців, нижні з яких 6-8 мм завдовжки; жилкування долей майже паралельне; черешки листків перевищують пластинку в 2-3 рази. VII-VIII.

Аспленій ВОЛОСОВИДНИЙ (КОСТЯНЕЦЬ ВОЛОСОВИДНИЙ)

Аспленій (костенець)
волоsovидний
Asplenium trichomanes L.

Родина Аспленієві –
Aspleniaceae

Наукове значення – голарктичний вид з дез'юнктивним ареалом.

Поширення на Україні – в Карпатах, на Правобережному Поліссі, у Лісостепу; зрідка в Степу, Гірському Криму.

Висота – 5-15 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – вічнозелений полікарпик, короткокореневищний гемікриптофіт, петрофітно-лісовий мезофіт, геліосціофіт.

Місця зростання – у тріщинах скель кристалічних порід, між камінням під пологом лісу.

Загальна характеристика – черешок і стрижень листка пружні, червонувато- або чорнобурі, блискучі, з вузькими плівчастими зарубчастими краями. Листки простоперисті, з 15-40 парами обернено-яйцевидно-круглуватих або круглуватих, по краю зарубчастих сегментів, сидячі або на коротких черешках. VII-VIII.

Поширення у Запорізькій області

1 (Бекетов, 1886); 3 (Дем'янов, 2008); 4 (Шелегеда, 2007); 14 (долина р. Берда, Шелегеда, 1990).

Охоронний статус – потребує внесення до РЧС Запорізької області, КТ-2.

Багатоніжка звичайна

Многоножка обыкновенная
Polypodium vulgare L.

Родина Багатоніжкові
(Многоножкові) – Polypodiaceae

Наукове значення – голарктичний вид.

Поширення на Україні – майже по всій Україні, спорадично.

Висота – 8-70 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – вічно-зелений полікарпик, довгокореневищний гемікриптофіт, петрофільний ксеромезофіт, геліосціофіт.

Місця зростання – у сухих освітлених

Поширення у Запорізькій області

3, 4 (Шелегеда, 2007).

Охоронний статус – потребує внесення до РЧС Запорізької області, КТ-2.

ПОРЯДОК

БАГАТОНІЖКИ

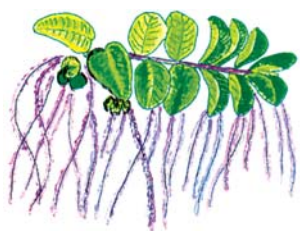

тріщинах в ущелинах і розколинах скель.

Загальна характеристика – кореневище повзуче, вкрите бурими лусками. Черешок листка коротший, ніж пластинка; листки довгасто-ланцетні, загострені, глибоко перисто-роздільні. Сегменти цілюкрай, на верхівці тупуваті; жилки двічі, рідше тричі вилчасті. Купки спорангіїв округлі, містяться на кінці гілочки вторинної жилки; покривця немає. VIII-IX.

Сальвінія плаваюча

Сальвиния плавающая
Salvinia natans (L.) All.

Родина Сальвінієві
(Сальвиниєвые) – Salviniaceae

Наукове значення – голарктичний вид. Релікт.

Поширення на Україні – у басейні Дніпра, Дністра, Дунаю, Сіверського Донця, на Поліссі, у Закарпатській області.

Висота – 8-20 см, одно-річник.

Морфо-екологічні показники – монокарпик, терофіт, гідрофіт, водний сціогеліофіт.

Місця зростання – у поволі текучих і стоячих водах і озерах.

Загальна характеристика – невеликі різноспо-

рові водні рослини з горизонтальним плаваючим нитковидним стеблом. Листки розміщені кільцями по три, плаваючі, з черешками, довгасті або овальні, зверху покриті бородавочками і пучками волосків; спорокарпії сидять пучком, по чотири-вісім на одній розгалуженій ніжці, біля основи зануреного у воду і розсіченого на колосовидні частки листка. VIII-IX.

Поширення у Запорізькій області

3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 2007).

Охоронний статус – Червона книга України, 2 категорія. КТ-2.

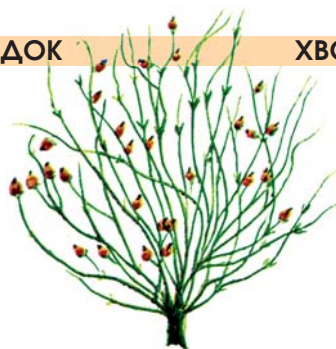
Ефедра двоколоскова

**Хвойник двоколосковий
(Кузьмичева трава)
Ephedra distachya L.**

Родина Хвойникові
(Хвойниковые) – Ephedraceae

ПОРЯДОК

ХВОЙНИКИ

Наукове значення – середземноморсько-центральноєвропейсько-азіатський вид.

Поширення на Україні – у Лісо-степу (на півдні), Степу і Криму.

Висота – 5-15 см, кущик.

Морфо-екологічні показники – вічнозелений кущик, довгокореневищний хаметофіт, петрофільний та псамофільний еуксерофіт, геліофіт.

Місця зростання – на кам'янистих міс-

цях, пісках, степових схилах.

Загальна характеристика – кущі з супротивними листками, вкороченими до піхв. Гілочки жовтозеленуваті, тонкорібристі. Квітки дрібні, одностатеві, здебільшого дводомні, в колосках.

Чоловічі колоски поодинокі, на ніжках або майже сидячі, жіночі – на коротких ніжках, поодинокі або зібрані в пучки.

Плід – ягодоподібний, кулястий, червоний. VI-VII. Лікарська рослина. Містить алкалоїди – ефедрин і псевдоэфедрин.

Поширення у Запорізькій області

14 (Яната, 1912, Кузьмичів, 1974);
3 (Жорещук, 1993);
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13,
14, 17 (Шелегеда, 1996–2008).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-5.

Глечики ЖОВТІ

Кубышка желтая
Nuphar lutea (L.) Smith.

Родина Лататцеві
(Кувшинковые) – Nymphaeaceae

Наукове значення – голарктичний вид.

Поширення на Україні – майже по всій Україні, крім Криму.

Морфо-екологічні показники – багаторічник, літньозелений полікарпик, довгокореневищний гідрофіт, геліофіт.

Місця зростання – у поволі текучих і стоячих водах і озерах.

Загальна характеристика – листки плаваючі, майже шкірясті, яйцевидно-овальні,

цільнокраї, з глибокосерцевидною основою і тупими лопатами. Підводні листки напівпрозорі, з хвилястими краями, черешки трикутні. Квітки плаваючі, 4-5 см у діаметрі, чашолистки знизу зеленуваті, зверху інтенсивно жовті, ввігнуті.

Пелюстки коротші за чашолистки, жовті. Плід яйцевидно-конічний, зелений, гладкий. VI-VIII.

Поширення у Запорізькій області

2 (Флора УРСР, т.5);
3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 2006);
4, 7 (Шелегеда, 2008).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-3.

Латаття біле

Кувшинка біла
Nymphaea alba L.

Родина Лататтєві
(Кувшинкові) – Nymphaeaceae

ПОРЯДОК

ЛАТАТТЄЦВІТІ

Наукове значення – європейський вид.

Поширення на Україні – майже по всій Україні, крім Криму.

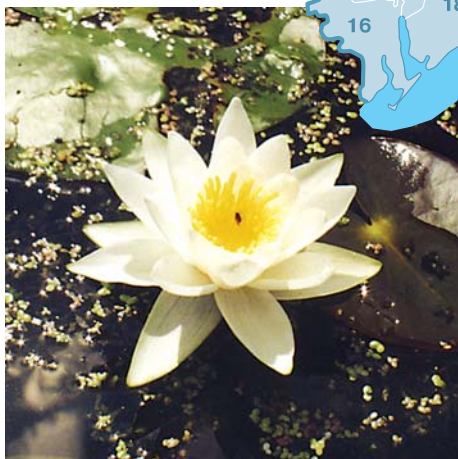
Морфо-екологічні показники – багаторічник, літньозелений полікарпик, довгокореневищний гідрофіт, сціогеліофіт.

Місця зростання – стоячі та повільно текучі води.

Загальна характеристика – водні рослини з

товстим повзучим кореневищем і великими плаваючими, глибоко-серцевидними, округло-овальними листками 12-20 см завдовжки, з тупими лопатями при основі, з плівчастими ланцетними прилистками. Чашечка чотирилиста, її основа округла.

Пелюстки численні, довші за чашолистки, білі. Приймочка майже плоска, жовта. Нитки внутрішніх тичинок лінійні. Плід ягодоподібний, багатонасінний, його поверхня вкрита зубцями. VI-VIII.

Поширення у Запорізькій області

1 (Флора УРСР, т. 5);
3 (Корецьук, 1993; Шелегеда, 2006);
4 (Шелегеда, 2003).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-3.

Горицвіт весняний

Горицвет весенний
Adonis vernalis L.

Родина Жовтецеві
(Лютиковіє) – Ranunculaceae

Наукове значення – європейсько-південносибірський вид.

Поширення на Україні – у Прикарпатті, Лісостеп (схід), Степ, гірська частина Криму.

Висота – 10-40 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, короткочореневищний гемікриптофіт, степовий мезоксерофіт, геліофіт.

Місяця зростання – степи, степові схили, яйли, серед чагарників.

Загальна характеристика – стебло голе. Листки тричі перисторозсічені, з вузьколінійними, інколи майже щетиновидними частками. Чашолистки волосисті. Пелюстки (дванадцять-двадцять) видовжено-оберненояцевидні, 2-3 см завдовжки, жовті. Сім'янки короткопухнасті, овальні, з гачковиднозагнутих носиком.

IV-V.

Поширення у Запорізькій області

1 (Шелегеда, 1994); 3 (Корещук, 1993); 8 (Івко, 2003); 10, 14 (Яната, 1912); 13 (Бадіон, Стародубцева, 2003); 17 (Акінфієв І.Я., 1889).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-3.

Горицвіт волзький

Горицвет волжский
Adonis wolgensis Steven

Родина Жовтецеві
(Лютиковіє) – Ranunculaceae

Наукове значення – причорноморсько-прикаспійський ендемік.

Поширення на Україні – у Лісостепу і Степу, спорадично; у Гірському Криму, дуже рідко.

Висота – 10-25 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньо-зелений полікарпик, короткокореневищний гемікриптофіт, степовий мезоксерофіт, геліофіт.

Поширення у Запорізькій області

6 (Боярчук, 2003); 3 (Корещук, 1993); 2 (Качан, Кравець, Терещенко, 2003); 8, 13, 17 (Флора УРСР, т.5; Бадіон, Івко, Похилько, 2003); 4, 5, 9, 12 (Шелегеда, 2004).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-3.

ПОРЯДОК ЖОВТЕЦЕВОЦВІТІ

Місця зростання – степи, степові схили, на узліссях байрачних лісів, серед чагарників.

Загальна характеристика – стебло негусто короткопухнасте.

Листки 2-3 перисті, з лінійно-ланцетними або ланцетними частками. Чашолистки волосисті. Пелюстки довгасті, 12-20 мм завдовжки, жовті або блідожовті. Сім'янки короткопухнасті, овальні, з гачковидно загнутим носиком. IV-V.

Анемона жовтецева

Ветреница лютичная
Anemone ranunculoides L.

Родина Жовтецеві
(Лютикові) – Ranunculaceae

Наукове значення – європейський вид.

Поширення на Україні – по всій Україні (на південь до межі байрачних лісів).

Висота – 10-25 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – ефемероїд, короткокореневищний геофіт, лісовий мезофіт, геліосціофіт.

Місця зростання – байрачні ліси.

Загальна характеристика – квітки жовті, 2-3 см у діаметрі, зібрані на стеблі по (1) 2-3 (4).

Листочків оцвітини звичайно п'ять. Прикореневих листків звичайно немає, рідше є лише один прикореневий листок з довгим черешком і тричі розсіченою пластинкою. Квітконосне стебло разом з листочками голе. Листочків покривала 3, їх черешки набагато коротші пластинки.

Горішки 4-6 мм довжини, яйцевидні, прижатоопушені. III-V.

Поширення у Запорізькій області

1 (Шелегеда, 1994); 3 (Жоречук, 1993).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-2.

Анемона лісова

Ветреница лесная
Anemone sylvestris L.

Родина Жовтецеві
(Лютиковіє) – Ranunculaceae

ПОРЯДОК

ЖОВТЕЦЕВОЦВІТІ

Наукове значення – широко палеоарктичний вид.

Поширення на Україні – у Лісостепу і Степу.

Висота – 15-40 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, короткочореновищний геофіт, лісостеповий ксеромезофіт, сціогеліофіт.

Місця зростання – в лісах, на узліссях, серед чагарників, по степових схилах.

Загальна характеристика – квітки великі, поодинокі, 3-5 см у діаметрі, білі. Листочків оцвіти звичайно п'ять. Прикореневих листків 2-4, пальчаторозсічені, з ромбічними, дво-трироздільними, пальчатонадрізними частками. Листочки покривала з черешками й пластинкою, майже такої ж форми, як і в прикорневих листках. Рослина густо опушена. Горішки до 3 мм довжини, яйцевидно-округлі, білоповстисті. V-VI.

Поширення у Запорізькій області

1 (Шелегеда, 2002); 3 (Жаков, 2006); 4 (Петроченко, 2006), 8, 13, 17 (Флора УРСР, т.5).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-2.

Сон чорніючий

Прострел чернеючий
Pulsatilla nigricans Storck

Родина Жовтецеві
(Лютикові) – Ranunculaceae

Наукове значення – причорноморський ендемік.

Поширення на Україні – у Прикарпатті, Поліссі, Лісостепу і Степу.

Висота – 10-40 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, стрижньокореневий гемікриптофіт, степовий ксеромезофіт, ціогеліофіт.

Місця зростання – степові схили, сухі піщані пагорби, кам'янисті відслонення.

Загальна характеристика – рослина починає цвісти після появи листя. Квітки темно-фіолетові, 2-3 см завдовжки, дзвоникovidні, пониклі. Листки тричі перисторозсічені, їх частки лінійні, загострені. IV-V.

Поширення у Запорізькій області

1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 17, 19
(Шелегеда, 2001); 3 (Корещук, 1993); 10
(Флора УРСР, т.5).

Охоронний статус – Червона книга України, 2 категорія. КТ- 4.

Магонія падуболиста

Магония падуболистная
Mahonia aquifolium Nutt

Родина Барбарисові
(Барабарисовые) – Berberidaceae

ПОРЯДОК

ЖОВТЕЦЕВОЦВІТІ

Наукове значення – північноамериканський вид.

Поширення на Україні – по всій Україні.

Висота – 0,5-1 (2) м, чагарник.

Морфо-екологічні показники – літньозимовозелений чагарник, хамефіт, лісовий ксеромезофіт, геліосціофіт.

Місця зростання – в парках, скверах, лісопосадках.

Загальна характеристика – кущі з перистими листками з 5-9 гострозубчастих, темнозелених, блискучих листочків. Квітки жовті, у китицях на кінцях гілок, 5-10 см довжини. Ягоди темно-сині, 8-10 мм у діаметрі, їстівні. V.

Поширення у Запорізькій області

3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 2001);
4 (Шелегеда, 1998).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-3.

Ряст ущільнений

Хохлатка уплотненная
Corydalis solida (L.) Clairv.

Родина Руткові
(Дымянкові) – Fumariaceae

Наукове значення – європейський вид.

Поширення на Україні – у Карпатах, Поліссі, Лісостепу, звичайно; у Степу, зрідка.

Висота – 15-30 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – ефемероїд, бульбоскоренищний геофіт, лісовий мезофіт, сціогеліофіт.

Місяця зростання – у світлих лісах, узліссях, у заростях чагарників.

Загальна характеристика – рослина звичайно з простим стеблом із стисло-кулястою

бульбою, двічі або тричі трійчастими листками. Квітки пурпурові, рожеві або білі, зібрані у багатоквіткову китицю. Верхня пелюстка зі шпоркою. Стебло в нижній частині з відгнутим лусковидним нижнім листком.

Прицвітники трав'янисті, надрізані по краю, зубчасті або городчасті.

Коробочка відкривається двома стулками, насінини чорні, блискучі, з плівчастим придатком. III-IV.

Поширення у Запорізькій області

На півночі (Флора УРСР, т.5); 3 (Корещук, 1993); 1, 3, 4, 5, 7, 11, 17 (Шелегеда, 2006).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-4.

Ряст Пачоського

Хохлатка Пачоского
Corydalis paczoskii N. Busch

Родина Руткові
(Дымянкові) – Fumariaceae

ПОРЯДОК

МАКОЦВІТІ

Наукове значення – каспійсько-понтичний ендемік.

Поширення на Україні – у Степу (на півдні) і Криму.

Висота – 8-20 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – ефемероїд, бульбокореневищний геофіт, лісовий ксеромезофіт, сціогеліофіт.

Місця зростання – у лісах, на узліссях, кам'янистих місцях серед чагарників.

Загальна характеристика – бульба куляста. Стебло звичайно розгалужене, з однією-чотирма гілками, які виходять з пазухи лускоподібного нижнього листочка; листки двічі або тричі трійчасті, з довгасто-лінійними частками. Квітки пурпурно-рожеві, зібрані у небагатоквіткову китицю. Верхня пелюстказішпоркою. III-IV.

Поширення у Запорізькій області

1 (Шелегеда, 2004); 3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 2004).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-2.

Наукове значення – східносередземноморсько-передньоазіатський вид.

Поширення на Україні – У Лісостепу, Степу, Гірському Криму, на Правобережжі (рідше).

Висота – 15-40 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – ефемероїд, бульбокореневищний геофіт, лісовий еумезофіт, геліосціофіт.

Місця зростання – у лісах, чагарниках, на узліссях.

Ряст Маршаллів

Хохлатка Маршалла
Corydalis marschalliana
(*Pall. Ex Willd.*) Pers.

Родина Руткові
(Дымянковые) – Fumariaceae

Загальна характеристика – бульба здебільшого кругляста. Стебло в нижній частині без лусковидного нижнього листка. Квітки блідожовті, прицвітки довгасто-еліптичні або яйцевидні. Частки листків довгасто-еліптичні, при основі не клиновидні, здебільшого цілокраї. Коробочка майже однакової довжини з квітконіжкою. IV-V.

Поширення у Запорізькій області

З (Бекетов, 1885; Корещук, 1993; Шелегеда, 2004).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-2.

Хміль звичайний

Humulus lupulus L.

Родина Коноплеві
(Коноплевые) – Cannabaceae

Наукове значення – голарктичний вид.

Поширення на Україні – по всій Україні.

Висота – 3-6 м, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – витка ліана, довгокореневищний геофіт, лісовий гідромезофіт, сциогеліофіт.

Місця зростання – у лісах, чагарниках, на вологих місцях.

Поширення у Запорізькій області

По всій області (Флора УРСР, т. 4); 3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 1989); 1, 4 (Шелегеда, 1994).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-4.

ПОРЯДОК

КРОПИВОЦВІТІ

Загальна характеристика – стебло витке (в'ється праворуч), шершаве від гачкуватих причіпок, так само, як і листя. Листки довгочерешкові, при основі серцевидні, в обрисі округлі, трип'ятилопатеві, великопилчасті. Квітки одностатеві, дводомні. Чоловічі суцвіття в листових пазухах волосисті; жіночі – у вигляді поодиноких або зібраних у китиці головок; жіночі квітки сидять по чотири в пазухах покривних лусок, що розростаються при плодах і утворюють так звану шишку хмелю. Плід – сім'янка. VII-VIII.

Гвоздика Андржійовського

Гвозика Андржиевского
Dianthus andrzejewskianus
(Zapal.) Kulcz.

Родина Гвоздичні
(Гвоздичные) – Caryophyllaceae

Наукове значення – причорноморсько-прикаспійський ендемік.

Поширення на Україні – на півдні Лісостепу, звичайно.

Висота – 40-60 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, короткокореневищний гемікриптофіт, степовий мезоксерофіт, геліофіт.

Місця зростання – степові схили, кам'яністі відслонення.

Загальна характеристика – рослина сизувато-зелена, гола. Листки лінійні, 1-3 мм завширш-

ки, з довгими піхвами, з кількома жилками, сидячі. Верхня пара листків (або дві пари) з дуже розширеною основою й здутими піхвами. Пелюстки темно-рожеві, майже голі. Чашечка 10-15 мм завдовжки, з короткими ланцетними зубцями, вгорі дуже звужена, гола; приквіткові луски відразу звужені в коротке вістря, що не доходить до основи зубців чашечки. VI-VII.

Поширення у Запорізькій області

3, 14, 17 (Екофлора, т.3); 3 (Шелегеда, 2006).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-3.

Півонія тонколиста, воронець

Пион тонколистный
Paeonia tenuifolia L.

Родина Півонієві
(Пионовые) – Раеониасеае

ПОРЯДОК

ПІВОНІЄЦВІТІ

Наукове значення – понтично-паннонський ендем.

Поширення на Україні – у Степу і Криму.

Висота – 20-50 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньо-зелений полікарпик, короткокореневищний гемікриптофіт, мегатроф, степовий мезо-степофіт, геліофіт.

Місця зростання – на вододілі, степових і кам'янистих схилах, узліссях.

Загальна характеристика – квітки темно-пурпурні або яскраво-червоні, 5-10 см у діаметрі, пелюсток 8-10. Стебло просте, голе. Листки 2-3-розсічені, трав'янисті, частки листків лінійно-нитковидні, 1-2 мм завширшки, зверху голі. Листянки повстисто-пухнаті, відігнуті одна від одної. IV-V.

Поширення у Запорізькій області

3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 2001);
7 (Шелегеда, 2008); 10 (Флора УРСР,
т.5; Шелегеда, 2001).

Охоронний статус – Червона книга
України, 3 категорія. КТ-2.

Аврinia скельна

Ауриния скальная
Aurinia saxatilis (L.) Desv.

Родина Хрестоцвіті
(Крестоцветные) – Brassicaceae

Наукове значення – повитичний ендем.

Поширення на Україні – у Західному Поліссі, Лісостепу і Степу, розсіяно.

Висота – 15-30 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозимовозелений напівкущик, хаефїт, петрофітний еуксерофіт, літофіт, геліофіт.

Місця зростання – на гранітних, сланцевих скелях.

Загальна характеристика – рослина густо-

дерниста. Стебла з гілками, що пригинаються до ґрунту й несуть розетки листків і квітконосні пагони. Листки сіроповстисті, довгасто-ланцетні, тупуваті. Китиці вкорочені, зібрані щитком. Пелюстки близько 4 мм завдовжки, жовті, виімчасті. Стручечки гладенькі, еліптичні або оберненояйцевидні, з коротким стовпчиком. IV-V.

Поширення у Запорізькій області

1, 4 (Шелегеда, 1994); 3 (Сидоров, 1897; Корещук, 1993; Шелегеда, 2007).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ - 3.

Очиток відхилений

Очиток отогнутый
Sedum reflexum L.

Родина Товстолисті
(Толстянковые) – Crassulaceae

Наукове значення – центрально-європейсько-кавказький вид.

Поширення на Україні – у Правобережному Поліссі, Лісостепу, дуже рідко.

Висота – 15-25 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – сукулент, довгокореневищний геофіт, петрофітний ксерофіт, геліофіт.

Місця зростання – по скелях і кам'янистих місцях, на сухих схилах, пісках.

Поширення у Запорізькій області

3 (Шелегеда, 2007).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-2.

ПОРЯДОК

ЛОМИКАМЕНЕВОЦВІТІ

Загальна характеристика – стебла в нижній частині повзучі, неплідні пагони рясно вкриті листям. Листки лінійно-шиловидні, гострокінцеві, при основі з великим направленим донизу придатком – на неплідних пагонах 6-8 мм, на плідних – 10-13 мм завдовжки. Суцвіття щитковидне, його гілочки під час цвітіння відігнуті донизу.

Пелюстки яскраво-жовті, в 2 рази довші за чашечку. IV-V.

Кизильник чорноплідний

Кизильник черноплодный
Cotoneaster melanocarpus
Fisch.

Родина Розові
(Розовые) – Rosaceae

Наукове значення – широкопале-арктичний вид.

Поширення на Україні – майже по всій Україні, розсіяно; у Гірському Криму рідко.

Висота – 2-2,5 м, багаторічник.

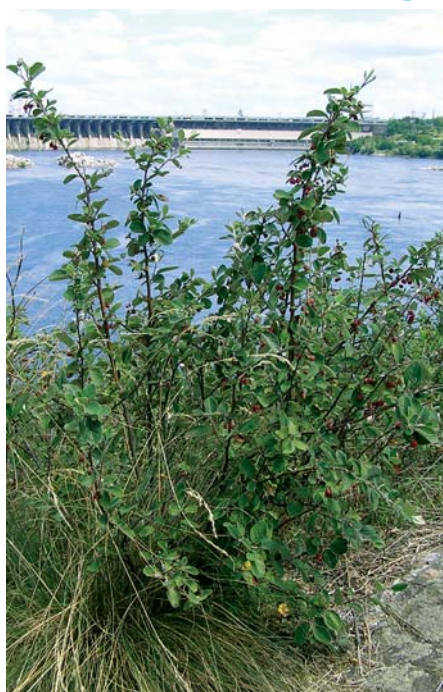
Морфо-екологічні показники – літньозелений кущ, фанерофіт, степовий петрофітний ксерофіт, геліофіт.

Місця зростання – кам'яністі місця, відслонення різних порід, серед чагарників.

Загальна характеристика – кущі з цілісними листками й шиловид-

ними прилистками. Молоді гілки густопухнаті. Листки округляйцевидні, знизу білоповстисті. Чашолистків і пелюсток по п'ять; пелюстки округлі, рожеві, близько 3 мм завдовжки; чашолистки голі або по краю війчасті.

Квітки зібрані китицями по 3-15 квіток. Стиглий плоди несправжні, кістянковидні, чорні, з сизим нальотом, з 2 кісточками, близько 7 мм в діаметрі, кулясті. VI.

Поширення у Запорізькій області

1 (Шелегеда, 1994); 3 (Сидоров, 1897; Корещук, 1993; Шелегеда, 2007); 14 (Флора УРСР, т.6).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-3.

Таволга звіробоелиста

Таволга звербоелистная
Spiraea hypericifolia L.

Родина Розові
(Розовые) – Rosaceae

ПОРЯДОК

РОЗОЦВІТІ

Наукове значення – центральнов-євразійський вид.

Поширення на Україні – у Лісо-степу і Степу.

Висота – 0,5-1,5 м, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений кущ, фанерофіт, степовий мезоксерофіт, геліофіт.

Місця зростання – на степових і кам'янистих відкритих схилах, гранітних відслоненнях.

Загальна характеристика – гілочки й листки голі. Листки клиновидно-довгасті, на верхівці цілісні або три-п'ятизубчасті.

Квітки в пазушних сидячих, без прицвітків при основі, зонтиках. Пелюстки білі, близько 2,5 мм завдовжки. IV-V.

Поширення у Запорізькій області

3 (Бекетов, 1886; Тарасов, 1993; Корещук, 1993; Шелегеда, 2007); 1, 4, 7, 8, 11, 12, 13 (Шелегеда, 1998-2007).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області, КТ-4.

Мигдаль степовий, бобчук

Миндаль степной,
бобовник
Amygdalus nana L.

Родина Розові
(Розовые) – Rosaceae

Наукове значення – середньо-східноєвропейсько-західносибирський вид.

Поширення на Україні – на півдні Лісостепу, рідко; у Степу і Криму, спорадично.

Висота – 30-100 см, чагарник.

Морфо-екологічні показники – літньзелений чагарник, хамефіт, степовий мезоксерофіт, геліофіт.

Місця зростання – на степових і кам'янистих схилах.

Загальна характеристика – кущ з прямостоя-

чими, червонувато-сірими, голими гілками. Листки короткочерешкові, ланцетні або лінійно-ланцетні, гострі, пилчасті, голі. Квітки майже сидячі, рожеві, з'являються до того, як розпус-

тяться листки або одночасно з ними. Чашечка трубчаста.

Плід – яйцевидна або округло-яйцевидна кістянка, 1-2,5 см завдовжки, короткоповстисто-волосиста, з сухим оплоднєм. IV-V.

Поширення у Запорізькій області

По всій області (Флора УРСР, т.6); 3 (Тарасенко, 1988; Корещук, 1993; Шелегеда, 2006); 1, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 (Шелегеда, 1997-2006).

Охоронний статус – рекомендується внести до РЧС Запорізької області. Рослинні угруповання мигдалю занесені до "Зеленої книги України" (3). КТ-5.

Астрагал шерстистоквітковий

Астрагал шерстистоцетковий
Astragalus dasyanthus Pall.

Родина Бобові
(Бобовые) – Fabaceae

ПОРЯДОК

БОБОВОЦВІТІ

Наукове значення – понтичний вид.

Поширення на Україні – у Лісо-степу і на півночі Степу, звичайно; на півдні Степу і в Криму, рідко.

Висота – 10-30 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, гемікриптофіт, степовий мезо-серофіт, геліофіт.

Поширення у Запорізькій області

1 (Шелегеда, 1994); 2 (Качан, 2003); 3 (Сидоров, 1897; Корещук, 1993; Шелегеда, 2007); 4 (Шелегеда, 2004).

Охоронний статус – Червона книга України (2); Європейський Червоний список (I); Світовий Червоний список (R). КТ-3.

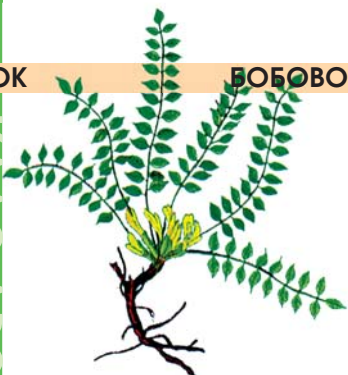
Місця зростання – у степу, на степових схилах.

Загальна характеристика – рослина без стебла або з недорозвинутим стеблом, густо опушена довгими м'якими волосками.

Листки непарнопірчасті, 10-20 см завдовжки з 13-18 пар еліптичних листочків. Квітки яскраво-жовті, 18-20 мм завдовжки, зібрані у щільні головчасті суцвіття. Біб яйцевидно-тригранний, волохатий, близько 1 см завдовжки.

V-VIII.

Астрагал пухнастоквітковий

Астрагал
пушистоцетковий
Astragalus pubiflorus DC.

Родина Бобові
(Бобовые) – Fabaceae

Наукове значення – причорноморський ендемік.

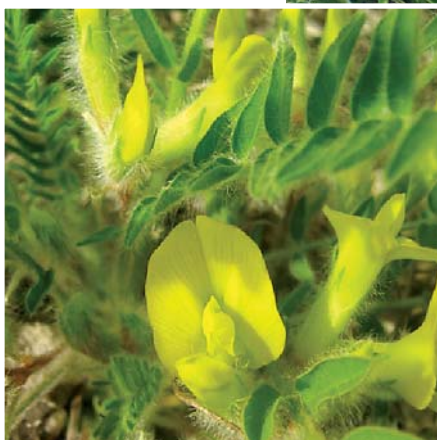
Поширення на Україні – у Степу і Лісостепу.

Висота – 10-30 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, гемікриптофіт, степовий ксеромезофіт, геліофіт.

Загальна характеристика – рослина мохнато опушена.

Стебло прикорочене. Листочків 19-25, яйцевидно-овальних. Китиці 5-10-квіткові, короткі, продовгуваті, не щільні. Віночок до 30 мм завдовжки, жовтий, зовні волосистий. Біб яйцевидно-довгастий, волохатий, близько 12 мм завдовжки. V-VI.

Поширення у Запорізькій області

3 (Сидоров, 1897; Корещук, 1993); 10 (Яната, 1912); 1, 2, 4, 6 (Шелегеда, 2005; Кравець, Боярчук, 2003).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-3.

Астрагал Геннінга

Астрагал Геннінга
Astragalus henningii (Stev.)
Klok.

Родина Бобові
(Бобовые) – Fabaceae

ПОРЯДОК

БОБОВОЦВІТІ

Наукове значення – південно-причорноморський ендем.

Поширення на Україні – на півдні Степу, у Донецькому Лісостепу, дуже рідко.

Висота – 1-30 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, гемікриптофіт, степовий ксерофіт, геліофіт.

Місця зростання – у степу, на вапнякових, глинистих і кам'янистих відслоненнях.

Загальна характеристика – квітки зеленувато-жовті, віночок 17-20 мм завдовжки, зовні голий.

Листки з 15-27 пар світло-зелених листочків, зовні голі.

Боби округло-овальні, сильнороздуті, у поперечному розрізі майже овальні. IV-V.

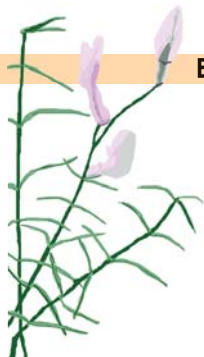
Поширення у Запорізькій області

3 (Флора УРСР, т.6);
1, 4 (Мельничук, 1997; Шелегеда,
2003).

Охоронний статус – Європейський Червоний список (R), Світовий Червоний список (R). КТ-2.

Астрагал український

Астрагал український
Astragalus ucrainicus M.
Pop. Et Klok.

Родина Бобові
(Бобовые) – Fabaceae

Наукове значення – південно-східно-європейський ендем.

Поширення на Україні – на сході Лісостепу і у Степу.

Висота – 15-25 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літнюзелений напівкущик, хамефіт, кальцефіт, степовий ксерофіт, геліофіт.

Місяця зростання – у степу, на вапнякових і крейдяних відслоненнях.

Загальна характеристика – рослина притиснуто-білуватоопушена. Листки з 11-15 вузьколінійними листочками. Китиці рідкі. Віночок 18-22 мм завдовжки, блідо-жовтий або блідо-рожевий.

Боби шиловидно-лінійні, трохи зігнуті, 20-34 мм завдовжки, білуватоопушені. VI-VII.

Поширення у Запорізькій області

3, 17 (Флора УРСР, т. 6); 3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 2004); 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12 (Шелегеда, 2004).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-4.

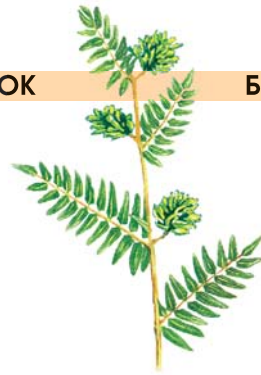
Астрагал понтичний

Астрагал понтический
Astragalus ponticus Pall.

Родина Бобові
(Бобовые) – Fabaceae

ПОРЯДОК

БОБОВОЦВІТІ

Наукове значення – євразійський вид.

Поширення на Україні – на заході Лісостепу, у Степу і Криму.

Висота – 70-100 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, гемікриптофіт, степовий ксерофіт, геліофіт.

Місця зростання – у степах, на сте-

пових схилах, кам'янистих і вапнякових відслоненнях.

Загальна характеристика – стебло прямостояче, разом з черешками листків пухнате. Листки з 31-41 довгасто-овальними, знизу опушеними листочками. Віночок близько 20 мм завдовжки, жовтий. Квітки зібрані у густі головчасті китиці, сидячі або на ніжках, коротших ніж самі китиці. Стиглий біб обернено-яйцевидний, близько 7 мм завдовжки, не виступає з чашечки. VI-VII.

Поширення у Запорізькій області

3 (Флора УРСР, т.6; Тарасов, 1995); 4 (Флора УРСР, т.6; Шелегеда, 1996); 1, 7, 11, 12 (Шелегеда, 2000-2002).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-3.

Астрагал солодколистий

Астрагал сладколистный
Astragalus glycyphyllus L.

Родина Бобові
(Бобовые) – Fabaceae

Наукове значення – центрально-євразійський вид.

Поширення на Україні – по всій Україні, крім крайнього півдня.

Висота – 70-100 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – стрижнекореневий гемікриптофіт, лісовий мезофіт, геліосціофіт.

Місця зростання – ліси, чагарники.

Загальна характеристика – рослина майже гола. Стебло розпростерторозгалужене.

Листки з 9-13 еліптичними, до 3 см завдовжки листочками. Квітки в коротких густих китицях, що не перевищують листків. Чашечка дзвоникувата. Віночок близько 12 мм завдовжки, зеленувато-жовтий. Боби лінійні, зігнуті дугою, 25-30 мм завдовжки, голі. VI-VIII.

Поширення у Запорізькій області

3 (Флора УРСР, т.6; Корещук, 1993; Шелегеда, 1994); 1, 4 (Шелегеда, 2008).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-3.

Калофака волзька

Майкараган волжский
Calophasa wolgarica (L.f.)
DC.

Родина Бобові
(Бобовые) – Fabaceae

ПОРЯДОК

БОБОВОЦВІТІ

Наукове значення – східнопричорноморсько-прикаспійський ендемік.

Поширення на Україні – на південному сході України і в Криму на п-ові Тарханкут, дуже рідко.

Висота – 20-80 см, чагарник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений кущ, фанерофіт, степовий еуксерофіт, геліофіт.

Поширення у Запорізькій області

3 (Бекетов, 1885); 13 (Яната, 1912); 17 (Івко, Шелегеда, 2003); 15 (Сидоров, 1897); 19 (Огульчанський, 1978).

Охоронний статус – Червона книга України – 2 категорія рідкості; Європейський Червоний список – V категорія рідкості. КТ-2.

Місця зростання – степові схили, кам'яністі і вапнякові відслонення.

Загальна характеристика – рослина короткочіруватоопушена.

Стебла розгалужені від основи, висхідні. Листки непарноперисті, з 13-15 округло-овальними листочками. Квітки жовті, 22-25 мм завдовжки, зібрані у 4-7-квіткові китиці, які перевищують листки. Біб циліндричний, вкритий залозистими щетинками. V-VII.

Карагана скифська

Карагана скифская
Caragana scythica (Kom.)
Pojark.

Родина Бобові
(Бобовые) – Fabaceae

Наукове значення – південно-причорноморський ендемік.

Поширення на Україні – на сході Лісостепу і у Степу.

Висота – 15-35 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений кущ, фанерофіт, мезотроф, степовий еуксерофіт, геліофіт.

Місця зростання – в степах, на схилах та відслоненнях кам'янистих порід.

Загальна характеристика – рослина дуже розгалужена, густообли-

нена. Гілки гранясті, іноді з корковими наростами. Прилистки у вигляді тоненьких колючок. Листки з чотирма пальчато-зближеними, ланцетними або видовжено-клиновидними листочками. Квітки пазушні, поодинокі. Віночок 20-24 мм завдовжки, жовтий.

Чашечка вузько-трубчаста, при основі з одного боку мішковид-норозширена. IV-V.

Поширення у Запорізькій області

10, 13 (Яната, 1912); 14, 19 (Флора УРСР, т.6); 5, 8, 11, 12 (Шелегеда, 1998-2004); 13 (Бадіон, 2004).

Охоронний статус – Червона книга України (2), Європейський Червоний список (R). КТ-3.

Гострокільник волосистий

Остролодочник волосистий
Oxytropis pilosa (L.) DC.

Родина Бобові
(Бобовые) – Fabaceae

ПОРЯДОК

БОБОВОЦВІТІ

Наукове значення – центральноросійський вид.

Поширення на Україні – у Степу, південній частині Лісостепу.

Висота – 15-20 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, стрижнекореневий гемікриптофіт, степовий ксерофіт, геліофіт.

Місця зростання – у степу, на кам'янистих відслоненнях.

Загальна характеристика – рослина довговідстовбурченоволосиста. Стебла прямі або при основі висхідні. Листки з 15-29 довгастими або ланцетними листочками.

Китиці багатоквіткові, видовжені, ніжки їх перевищують листки.

Віночок ясножовтий, 12-15 мм завдовжки. Боби прямостоячі, лінійно-довгасті, 12-20 мм завдовжки, волохаті. V-VII.

Поширення у Запорізькій області

1, 4 (Барановський, 2000); 2 (Шелегеда, Кравець, 2003); 3 (Корещук, 1993); 8 (Івко, 2003).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ - 3.

Солодушка великоквіткова

Копеечник
крупноцветковый
Hedysarum grandiflorum Pall.

Родина Бобові
(Бобовые) – Fabaceae

Наукове значення – східнопричорноморський ендемік.

Поширення на Україні – у східній частині Лісостепу і на півдні Степу, зрідка.

Висота – 20-40 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, стрижнекореневий гемікриптофіт, петрофільний мезоксерофіт, геліофіт.

Місця зростання – степ, крейдиані і вапнякові відслонення.

Загальна характеристика – рослина з малорозвинутим стеблом, всі листки у прикореневій

розетці. Листки з 5-11 довгастими, 20-35 мм завдовжки листочками, зверху темно-зелені, негусто опушені, знизу сріблясті від опушення. Квітконоси трохи перевищують листки. Квітки великі, білувато-жовті, 20-25 мм завдовжки, зібрані у пазушні досить густі китиці. Чашолистки наполовину коротші віночка, човник віночка коротший його прапорця. Боби поперечнозморщені, білоповстисті. V-VII.

Поширення у Запорізькій області

6 (Флора УРСР, т.6; Шелегеда, 2000); 2, 5, 17 (Шелегеда, 2000-2004); 8 (Івко, Шелегеда, 2003).

Охоронний статус – рекомендується внести до РЧС Запорізької області. КТ-3.

Водяний горіх дніпровський

Водяной орех (чилиим)
днепровский

Trapa borysthena V. Vassil.

Родина Водяногоріхові
(Водяноореховые) – Trapaсeae

ПОРЯДОК

МИРТОЦВІТІ

Наукове значення – південно-причорноморський ендем (ендем України), релікт.

Поширення на Україні – у басейні Дніпра від Полісся до Степу.

Висота – 50-120 см, однорічник.

Морфо-екологічні показники – монокарпик, довгокореневищний терофіт, аквафіт, геліофіт.

Місця зростання – стоячі та повільно текучі води.

Загальна характеристика – однорічні

водні рослини, з плаваючими на поверхні води і підводними листками. Плаваючі листки зібрані розеткою, ромбічні, великозубчасті, зі здутими вище середини черешками, зверху голі, знизу по всім жилкам і по краю з покритими рудими волосками, 3,5 см завдовжки і 4-6,5 см завширшки; підводні – супротивні, лінійні. Корені волосоподібні, перисторозгалужені. Стебло тоненьке, розгалужене. Квітки двостатеві, чотиричленні, пелюстки білі, біля 10 мм завдовжки. Плід кісткоподібний, з 3-4 ріжкоподібними виростами. VII-VIII.

Поширення у Запорізькій області

3 (Левін, 1981; Корещук, 1993; Шелегеда, 2006); 11 (Флора УРСР, т. 7).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-3.

Гаплофіл запашний

Цельнолистник душистый
Naplophyllum suaveolens
(DC.) G. Don

Родина Рутові
(Рутовые) – Rutaceae

Наукове значення – східносередземноморсько-причорноморський вид.

Поширення на Україні – на півдні Лісостепу, у Степу, більш-менш звичайно.

Висота – 20-45 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений напівкущик, хамефіт, петрофільний еуксерофіт, кальцефіт, геліофіт.

Місця зростання – у степах, на вапняково-кам'янистих відслоненнях.

Загальна характеристика – вся рослина густо

короткоопушена. Стебла малорозгалужені, вгорі разом з гілочками суцвіття короткоопушені. Листки цілісні, довгасто-ланцетні, сизуваті. Квітки п'ятичленні, в розгалуженому суцвітті, пелюстки 6-8 (10) мм завдовжки, яйцевидно-довгасті, жовті, часто з бурою рискою вздовж спини. Чашолистки трикутно-ланцетні, загострені, по краю війчасті. Коробочка горбочкувата, без придатків. VI-VII.

Поширення у Запорізькій області

3, 17 (Флора УРСР, т. 7;
1, 3, 7 (Шелегеда, 2008).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-3.

Птелея трилиста

Птелея (вязовник)
трилистная
Ptelea trifoliata L.

Родина Рутові
(Рутовые) – Rutaceae

ПОРЯДОК

РУТОВЦВІТІ

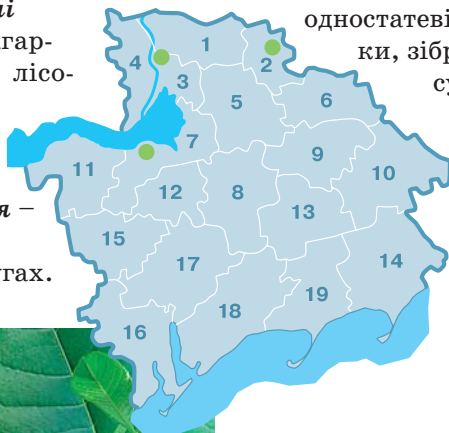
Наукове значення – північноамериканський вид.

Поширення на Україні – по всій Україні.

Висота – 1,5-3 (8) м, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – чагарник, фанерофіт, лісовий мезоксерофіт, сціогеліофіт.

Місця зростання – в лісах, парках, лісозахисних смугах.

Загальна характеристика – чагарники. Листки трійчасті, з довгими черешками й ланцетними або еліптичними, цілокраїми або дрібнозубчастими листочками. Квітки зеленуваті, правильні, одностатеві, 4-6 мм завдовжки, зібрані у щитковидне суцвіття. Плід – одно-, рідко двонасінна крилатка, майже округла або овальна, 1,5-3 см завширшки. VI-VII.

Поширення у Запорізькій області

2 (Флора УРСР, т.7); 3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 2001); 7 (Шелегеда, 2008).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-3.

Льон ЖОВТИЙ

Лен желтый
Linum flavum L.

Родина Льонові
(Леновые) – Linaceae

Наукове значення – середньосхідноєвропейсько-середземноморський вид.

Поширення на Україні – у Лісостепу, північному Степу.

Висота – 20-60 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозимовозелений полікарпик, гемікриптофіт, лісостеповий мезоксерофіт, сциогеліофіт.

Місця зростання – схили, узлісся, лучні степи.

Загальна характеристика – рослина гола. Стебел кілька, прямих або висхідних, угорі гострогранчастих, у нижній частині нездерев'янілих. Листки тонкі, трав'янисті, з трьома жилками;

верхні листки довгасті або ланцетні, нижні листки оберненояйцевидно-ланцетні.

Чашолистки ланцетні, трохи довші ніж коробочка.

Пелюстки 20-25 мм завдовжки, жовті.

VI-VIII.

Поширення у Запорізькій області

3, 5 (Флора УРСР, т.7); 8, 17 (Шелегеда, Івко, 2004).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-3.

Скабіоза українська

Скабиоза украинская
Scabiosa ucrainica L.

Родина Черсакові
(Ворсянковые) – Dipsacaceae

ПОРЯДОК

ЧЕРСАКОЦВІТІ

Наукове значення – європейський вид.

Поширення на Україні – у Лісо-степу і Степу.

Висота – 30-60 см, багаторічник.

Морфо-екологічні

показники – літнозелений полікарпик, стрижнекореневий гемікриптофіт, степовий ксерофіт, геліофіт.

Місця зростання – на пісках, піщаних степах.

Поширення у Запорізькій області

3 (Флора УРСР, т.10; Сидоров, 1897; Тарасов, 1988; Корещук, 1993; Шелегеда, 2007); 1, 2, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12 (Шелегеда, 1998-2007).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-4.

Загальна характеристика – стебло розсіяно-щетинисте. Верхні стеблові листки лінійні; нижні – перисторозсічені на лінійні частки. Головки кулясті або яйцевидні, оточені обгорткою з трав'янистих листочків, довших, ніж головка. Головки майже кулясті, 1,5-3,4 см у діаметрі. Віночок п'ятилопатовий, жовто-білий. Зовнішня чашечка вгорі з вісьмома ямочками, внизу густоволосиста. VI-VIII.

Валеріана бульбиста

Валериана
клубненосная
Valeriana tuberosa L.

Родина Валеріанові
(Валериановые) – Valerianaceae

Наукове значення – середземно-морсько-причорноморський вид.

Поширення на Україні – на півдні Лісостепу, у Степу, звичайно.

Висота – 15-50 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – ефемероїд, бульбокореневищний геофіт, петрофітний мезоксерофіт, сціогеліофіт.

Місця зростання – у степах, на степових, кам'янистих схилах, серед чагарників.

Загальна характеристика – рослини з грушовидно-потовщеними коренями. Прикореневі листки довгасті, до основи звичайно звужені, черешкові; нижні стеблові листки – лірovidно-перистороздільні; верхні – перистороздільні на шість-сім лінійних або ланцетних часток. Квітки біло-рожеві, в густому верхівковому суцвітті. IV-V.

Поширення у Запорізькій області

3 (Корещук, 1993); 14, 19 (Флора УРСР, т.10); 1, 3, 4, 7, 11 (Шелегеда, 2001-2004).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. К-3 (4).

Барвінок трав'янистий

Барвінок травянистий
Vinca herbaceae Waldst.
Et Kit.

Родина Барвінкові
(Кутровые) – Аросупасеae

ПОРЯДОК

ТИРЛИЦЕЦВІТІ

Наукове значення – середньоєвропейсько-малоазіатський вид.

Поширення на Україні – у Лісо-степу, Степу і Криму.

Висота – до 100 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньо-зелений напівкущик, короткокореневищний гемікриптофіт, лісо-степовий ксеромезофіт, сіогеліофіт.

Поширення у Запорізькій області

По всій області (Флора УРСР, т.8); 3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 2006); 1, 4, 7 (Шелегеда, 2004); 14 (Малієнко, 2004).

Охоронний статус – рекомендується внести у РЧС Запорізької області. КТ-4.

Місця зростання – ліси, переважно байракові, чагарники, узлісся, степи.

Загальна характеристика – стебло невикорінливе, всі гілочки сланкі. Листки супротивні, округло-яйцевидні або яйцевидні, цілокраї, по краях дрібновійчасті, не зимуючі. Квітки правильні, пазушні, поодинокі, голубувато-фіолетові, п'ятироздільні. Частки чашечки лінійноланцетні, по краях ввійчасті. Віночок до 18 мм у діаметрі, з довгою трубочкою і плоским відгином. V-VI.

Цимбохазма дніпровська

Cymbophasma dnieprovskaya
Cymbophasma borysthenica
Klok. Et Zoz

Родина Ранникові
(Норичниковые) – Scrophulariaceae

Наукове значення – причорноморський ендемік, релікт.

Поширення на Україні – Степ.

Висота – 5-15 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений напівкущик, довгокореневищний хаметофіт, степовий еуксерофіт, геліофіт.

Місця зростання – на кам'янистих місцях, на схилах, у сухих степах, на відслоненнях вапняків.

Загальна характеристика – сірувато-повстиста рослина. Листки лінійно-ланцетні, загострені. Квітки нечисленні, в

пазухах нижніх листків. Віночок 20-30 мм завдовжки, вдвоє довший, ніж чашечка, жовтий, зовні білувато-пухнатий, з довгою трубкою і двогубим відгином; верхня губа цілісна, зверху опукла, майже шоломоподібна, нижня трилопатева, з двома порожнистими опуклинами при основі. Чашечка трубчаста, з п'ятьма гострими зубцями, між якими розвинені додаткові зубчики. VI.

Поширення у Запорізькій області

3 (Корещук, 1993); 8, 13, 17 (Флора УРСР, т.9); 1, 3, 4, 5, 8, 11, 13, 17 (Шелегеда, 2001).

Охоронний статус – Червона книга України, 1 категорія; Європейський Червоний список (R). КТ-3 (4).

Дивина лікарська

Коровяк
лекарственный
Verbascum phlomoides L.

Родина Ранникові
(Норичниковые) – Scrophulariaceae

ПОРЯДОК

РАННИКОЦВІТІ

Наукове значення – середньоєвропейсько-середземноморсько-кавказький вид.

Поширення на Україні – по всій Україні.

Висота – 50-150 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньоозелений полікарпик, стрижнекореневий гемікриптофіт, степовий мезоксерофіт, геліфіт.

Місця зростання – на сухих схилах, серед чагарників, на пісках, біля доріг.

Загальна характеристика – рослина білувато- або жовтуватощерстистоопушена, стебло звичайно просте. Стеблові листки сидячі, з вушками, майже серцевидні, іноді короткозбіжні, зарубчасті; нижні – витягнуті у черешок.

Квітки в пазухах верхіткових листків зібрані пучками по 2-7. Суцвіття

досить густе, при основі перерване. Віночок жовтий, 30-50 мм у діаметрі, колесовидний.

Пиляки різного виду, у 2 передніх тичинок – продовгуваті, збіжні; у інших – нирковидні. VI-VIII.

Поширення у Запорізькій області

По всій області (Флора УРСР, т.9); 3 (Корещук, 1993); 7, 16, 17 (Шелегеда, 2008).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КР-2 (3).

Фізалис звичайний

Физалис
обыкновенный
Physalis alkekengi L.

Родина Пасльонові
(Пасленовые) – Solanaceae

Наукове значення – середземно-морсько-передньоазіатський вид.

Поширення на Україні – майже по всій Україні, розсіяно.

Висота – 30-60 см, дворічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, довгокореневищний геофіт, лісовий ксеромезофіт, сціогеліофіт.

Місця зростання – у лісах, серед чагарників.

Загальна характеристика – листки яйцевидні, загострені, трохи виїмчасто-зубчасті. Квітки поодинокі, пониклі, віночок білуватий, колесовидний. Чашечка при плодах оранжево-червона, до 3 см завдовжки. Плід – куляста оранжева (завбільшки з вишню) ягода.

VI-VII.

Поширення у Запорізькій області

З (Корецук, 1993; Шелегеда, 2008).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-2.

Жовтозілля дніпровське

Крестовник дніпровський
Senecio borysthenicus (DC.)
Andrz. Ex Gzern.

Родина Айстрові
(Сложноцветные) – Asteraceae

ПОРЯДОК

АЙСТРОЦВІТІ

Наукове значення – східнопричорноморський ендемік.

Поширення на Україні – у Лісо-степу і Степу.

Висота – 30-100 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньо-зелений полікарпик, короткокореневищний гемікриптофіт, псаммофіт, ксеромезофіт, сциогеліофіт.

Місця зростання – на пісках, піщаних степах.

Загальна характеристика – злегка павутинистоопушена рослина. Нижні листки довгочерешкові, верхні – сидячі. Усі листки двічі перисторозсічені, з розчепіреними, лінійними частками. Кошики 5-7 мм завширшки у розгалуженій щитковидній волоті. Квітки жовті. Язичкові квітки вдвоє перевищують обгортку. VII-VIII.

Поширення у Запорізькій області

3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 2007);
4, 7, 11 (Шелегеда, 1996); 4, 7, 8
(Флора УРСР, т.11).

Охоронний статус – Європейський Червоний список (R). КТ-3.

Юрінея вапнякова

Наголовотка
известняковая
Jurinea calcareea Klokov

Родина Айстрові
(Сложноцветные) – Asteraceae

Наукове значення – західнопричорноморський ендемік.

Поширення на Україні – у Правобережному Поліссі, Лісостепу, Степу.

Висота – 45-75 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, гемікриптофіт, петрофільний мезоксерофіт, кальцефіл, геліофіт.

Місця зростання – на вапнякових і степових схилах.

Загальна характеристика – стебла прості,

зазвичай з 1 корзинкою, паутинисто опушені. Прикореневі й нижні стеблові листки звичайно перисторозсічені, з довгасто- або лінійно-ланцетними сегментами; стеблові трохи збігають на стебло.

Кошички 22-25 мм заввишки з клочкувато-паутинистою обгорткою, зовнішні листочки обгортки з відігнутими й назад загнутими кінцями. Квітки пурпурові. VI-VIII.

Поширення у Запорізькій області

3 (Корецук, 1993; Шелегеда, 2007);
4 (Флора УРСР, т.11); 10 (Яната,
1912).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-2.

Сусак ЗОНТИЧНИЙ

Сусак зонтичний
Butomus umbellatus L.

Родина Сусакові
(Сусаковые) – Butomaceae

Наукове значення – євразійський вид.

Поширення на Україні – по всій Україні.

Висота – 40-150 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – довгокореневищний гелофіт, гігрофіт, геліофіт.

Місця зростання – на заболочених луках, по берегах річок і ставків.

Поширення у Запорізькій області

По всій області (Флора УРСР, т. 1); 3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 1987); 4, 9, 10 (Шелегеда, 2004).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-3 (4).

ПОРЯДОК

ЧАСТУХОЦВІТІ

Загальна характеристика – стебло циліндричне, довше за листки. Усі листки прикореневі, лінійно-тригранні. Зонтики при основі обгорнуті покривалом з трьох яйцевидно-ланцетних листків.

Квітки численні, двостатеві, на довгих ніжках. Оцвітина рожева, 20-25 мм у діаметрі; листочків оцвітини шість, пелюстковидних. Тичинок дев'ять. Маточок звичайно шість. Плід збірний, з листянок. V-X.

Шафран сітчастий

Шафран сетчатый
Crocus reticulatus
Steven ex Adams

Родина Півникові
(Касатиковые) – Iridaceae

Наукове значення – причорноморський ендемік.

Поширення на Україні – у південній частині Лісостепу, Степу і Криму.

Висота – 8-30 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – ефемероїд, бульбоцибулинний геофіт, степовий ксеромезофіт, геліофіт.

Місяця зростання – у степах, на трав'янистих степових схилах.

Загальна характеристика – оболонки бульби грубосітчастоволокнисті. Листки (3-4) лінійні, 1,5 мм завширшки. Оцвітина блідофіолетова, з еліптично-оберненоланцетними гострими частками, з яких зовнішні з темно-фіолетовими смужками на спинці; приймочки цілісні, яскраво-оранжеві. III-IV.

Поширення у Запорізькій області

1, 4 (Шелегеда, 2001); 2 (Качан, 2003); 1, 8, 13 (Флора УРСР, т.1).

Охоронний статус – Червона книга України (3). КТ-3.

Півники карликові

Касатик (ирис)
карликовий
Iris pumila L.

Родина Півникові
(Касатиковые) – Iridaceae

ПОРЯДОК

ПІВНИКОЦВІТІ

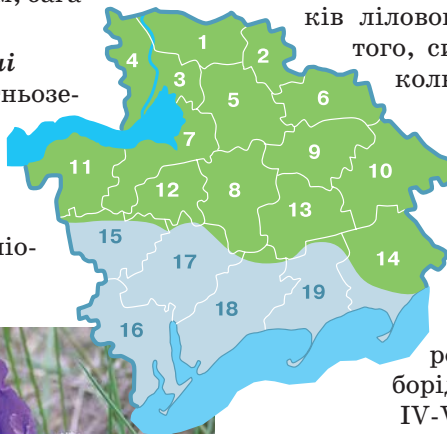

Наукове значення – причорноморсько-прикаспійський вид.

Поширення на Україні – на півдні Лісостепу, рідко; у Степу і Криму, звичайно.

Висота – 10-30 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, короткокореневищний геофіт, степовий мезоксерофіт, геліофіт.

Місця зростання – у степу, на кам'янистих схилах.

Загальна характеристика – стебла невисокі, нерозгалужені, з однією квіткою. Листки широкомечовидні. Квітки різних відтінків лілового, рожевого, жовтого, синього, пурпурного кольорів, на помітних ніжках, звичайно перевищують листя. Трубка оцвітини у 4-5 разів довша зав'язі. Зовнішні листочки оцвітини на внутрішній стороні з поздовжньою борідкою волосків. IV-V.

Поширення у Запорізькій області

3 (Флора УРСР, т.3; Корещук, 1993; Шелегеда, 2007); 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 (Шелегеда, Зінченко, Абрамова, Боярчук, Терещенко, Кравець, Похилько, Івко, Бадіон, Решетов, 2001-2004).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-5.

Півники солелюбні

Касатик (ирис)
солелюбний
Iris halophila Pall.

Родина Півникові
(Касатиковые) – Iridaceae

Наукове значення – південно-східноєвропейський-західноазійський вид.

Поширення на Україні – у Степу; зрідка в південній частині Лісостепу.

Висота – 70-100 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, короткокореневищний геофіт, степовий ксеромезофіт, геліофіт.

Місяця зростання – на степових схилах, подах, солонцюватих луках.

Загальна характеристика – листки мечовидні, лінійно-ланцетні, нижні перевищують стебло. Квітки по 3-4 на верхівці стебла, білувато- або бруднувато-жовтуваті; внутрішні частки оцвітини

довші, ніж частки стовпчика. Коробочка шестиреберна, з попарно зближеними ребрами і довгим носиком. VI.

Поширення у Запорізькій області

14 (Флора УРСР, т.3); 2 (Шелегеда, 2000; Кравець, 2004); 6 (Боярчук, 2002).

Охоронний статус – рекомендується внести до РЧС Запорізької області. КТ - 2.

Півники болотні

Касатик (ирис)
болотный
Iris pseudacorus L.

Родина Півникові
(Касатиковые) – Iridaceae

ПОРЯДОК

ПІВНИКОЦВІТІ

Наукове значення – євросередземноморський вид.

Поширення на Україні – майже по всій Україні.

Висота – 60-150 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літнозелений полікарпик, короткочореновищний геофіт, гігрофіт, сціофіт.

Місця зростання – на болотах, вздовж берегів річок.

Загальна характеристика – листки широкомечовидні, 1-2 см завширшки. Суцвіття багатоквіткове, квітки яскраво-жовті.

Всі листочки оцвітини голі.

Внутрішні частки оцвітини значно менші, ніж частки стовпчика; коробочка тупотригранна, з коротким носиком. VI-VII.

Поширення у Запорізькій області

На півночі області (Флора УРСР, т.5); 3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 1989); 1, 4 (Шелегеда, 2004).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-2 (3).

Брандушка різнокольорова

Брандушка разноцветная
Bulbocodium versicolor
(Her. Gan.) Spreng.

Родина Мелантові
(Мелантовые) – Melanthiaceae

Наукове значення – причорноморсько-прикаспійський вид.

Поширення на Україні – у Лісостепу і Степу, розсіяно.

Висота – 8-15 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – ефемероїд, бульбоцибулинний геофіт, степовий ксеромезофіт, геліофіт.

Місця зростання – у степу, на трав'янистих схилах, у заростях чагарників.

Загальна характеристика – бульбоцибулина яйцевидна, обгор-

нута чорно-бурими оболонками. Листки 3 (4) ланцетно-лінійні, жолобчасті. Квітки (1-3) лілово-рожеві, оцвітина вільнолиста, з шести листочків, пластинки яких з довгастими або довгасто-лінійними нігтиками, складеними в трубочку. Стовпчик один, трироздільний. Тичинок шість, прикріплених до основи пластинок відгину. Коробочка довгасто-яйцевидна, загострена. III-IV.

Поширення у Запорізькій області

3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 2001); 1, 4, 5, 7, 8, 11, 12, 13 (Шелегеда, 2001); 16 (Флора УРСР, т.3); 17 (Альбицька, 1950).

Охоронний статус – Червона книга України (1). КТ - 4 (5).

Рябчик руський

Рябчик русский
Friticullaria ruthenica Wikstr.

Родина Лілійні
(Лилейные) – Liliaceae

ПОРЯДОК

ЛІЛІЄЦВІТІ

Наукове значення – понтичний вид.

Поширення на Україні – у Лісостепу і Степу.

Висота – 20-60 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – ефемероїд, цибулинний геофіт, лісовий ксеромезофіт, сціогеліофіт.

Місця зростання – на узліссях, у заростях чагарників, на луках, кам'янистих відслоненнях.

Загальна характеристика – цибулина сплюснута. Листки вузько-лінійні, загострені, верхні з дуже тонкими, спіральсько-закрученими чіпкими верхівками; нижні й верхні звичайно супротивні або кільчасті, середні чергові. Квітки пониклі, дзвоникуваті, з шести вільних листочків, 20-30 (32) мм завдовжки; листочки оцвітини зовні винно-пурпурові, зсередини жовтуваті, з неясним візерунком шахової дошки. Коробочка 6-гранчаста, з крилатими ребрами. IV-V.

Поширення у Запорізькій області

3 (Сидоров, 1897; Корещук, 1993; Шелегеда, 2001); 1, 4 (Шелегеда, 2001).

Охоронний статус – Червона книга України (2). КТ-2 (3).

Зірочки цибулиноносні

Гусиный лук
луковиценосный
Gagea bulbifera (Pall.) Salisb.

Родина Лілійні
(Лилейные) – Liliaceae

Наукове значення – центрально-євразійський вид.

Поширення на Україні – у Степу, Лісостепу, Криму.

Висота – 5-15 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – ефемероїд, цибулинний геофіт, ксеромезофіт, геліофіт.

Місця зростання – у степах, на трав'янистих і кам'янистих схилах, відслоненнях гірських порід.

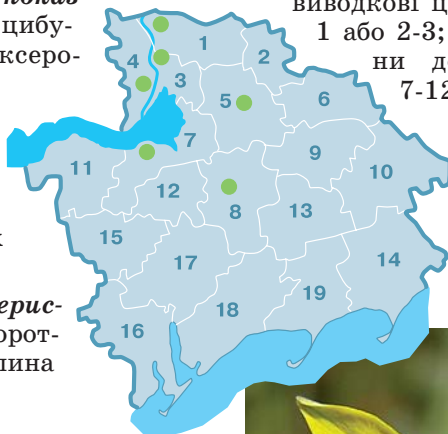
Загальна характеристика – рослина короткоопушена. Цибулина

одиначна. Стебла з 3-5 листками, які більш-менш рівномірно розміщені на стеблі, чергові, тонко нитковидні; прикореневі коротші за стебло. В пазухах стеблових листків звичайно містяться

виводкові цибулинки. Квіток

1 або 2-3; листочки оцвітини довгасто-ланцетні, 7-12 мм завдовжки, гострі або загострені, з середини жовті, зовні зелені, з жовтим краєм.

III-IV.

Поширення у Запорізькій області

3 (Сидоров, 1897; Корецук, 1993; Шелегеда, 2001); 1, 4, 5, 7 (Шелегеда, 2004-2007); 8 (Івко, 2003).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-3 (4).

Зірочки Шовица

Гусиный лук Шовица
Gagea szovitsil (Lang.) Bess.
Ex Schult.

Родина Лілійні
(Лилейные) – Liliaceae

ПОРЯДОК

ЛІЛІЄЦВІТІ

Наукове значення – європейський вид.

Поширення на Україні – у Карпатах, Поліссі, Лісостепу, звичайно; у Степу, зрідка.

Висота – 15-30 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – ефемероїд, цибулинний геофіт, петрофільний мезоксерофіт, геліофіт.

Місця зростання – на кам'янистих схилах, відслоненнях граніту.

Загальна характеристика – цибулин дві, обгорнутих спільною бурою оболонкою. Прикореневі листки (два) тонконитковидні, трохи перевищують 2-4-квіткове суцвіття, голі. Стеблові листки чергові, в пазухах листків цибулинок не буває. Листочки оцвітини довгасто-лопатковидні, з цілком тупою верхівкою, на спинці опушені, 12-13 мм завдовжки; з середини яскраво-жовті, зовні зеленуваті, більш опушені. Квітконіжки опушені. III-IV.

Поширення у Запорізькій області

3 (Флора УРСР, т.3; Корещук, 1993; Шелегеда, 2001); 9,19 (Флора УРСР, т.3); 1, 4, 5, 9, 10, 13 (Шелегеда, 2001-2007); 8 (Івко, 2003); 14 (Малієнко, 2003).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-4.

Тюльпан дібровний

Тюльпан дубравний
Gagea Tulipa quercetorum
Klokov et Zoz

Родина Лілійні
(Лилейные) – Liliaceae

Наукове значення – причорноморський ендемік.

Поширення на Україні – на півдні Лісостепу і у північній частині Степу.

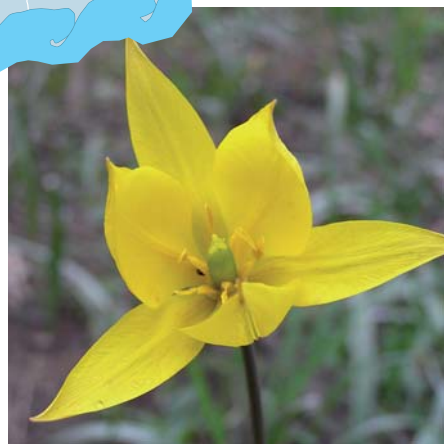
Висота – 25-40 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – ефемероїд, цибулинний геофіт, степовий та лісовий мезофіт, геліосціофіт.

Місця зростання – в байрачних лісах, серед чагарників.

Загальна характеристика – цибулина завжди одинична, довгасто-яйцевидна, з рудувато-бурими або ясно-

бурими зовнішніми оболонками (лусками); з поодинокими або в пучечках щетинками навколо денця. Стебла майже прямостоячі. Листки в числі двох (чотирьох), лінійно-ланцетні. Квітки 22-35 мм завдовжки, жовті, завжди поодинокі. Внутрішні листочки оцвітини яйцевидно-ланцетні, найширші в нижній третині. Нитки тичинок при основі волохисті. Коробочка до 23 мм завдовжки. IV-V.

Поширення у Запорізькій області

3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 2001);
1, 4, 7 (Шелегеда, 2001).

Охоронний статус – Червона книга
України (3). КТ-2 (3).

Тюльпан гранітний

Тюльпан гранитный
Tulipa granitcola Klokov

Родина Лілійні
(Лилейные) – Liliaceae

Наукове значення – приазовський ендем.

Поширення на Україні – у Приазовському Степу.

Висота – 20-30 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – ефемероїд, цибулинний геофіт, петрофітний мезоксерофіт, геліофіт.

Місця зростання – на гранітних відслоненнях.

Поширення у Запорізькій області

3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 2001);
1, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14 (Шелегеда, 2001-2007).

Охоронний статус – Червона книга України (3). КТ-4.

ПОРЯДОК

ЛІЛІЄЦВІТІ

Загальна характеристика – цибулина з темно-бурими зовнішніми оболонками (лусками); з суцільним кільцем густих щетинок навколо денця. Листків 2 (3) вузьколінійно-ланцетні, дуговидно відігнуті назовні або вгору. Квітки до 35 мм завдовжки, яскраво-жовті, поодинокі або по 2-3 на стеблі. Внутрішні листочки оцвітчини найширші в нижній третині. Нитки тичинок при основі волосисті. IV-V.

Тюльпан Шренка

Тюльпан Шренка
Tulipa schrenkii Regel.

Родина Лілійні
(Лилейные) – Liliaceae

Наукове значення – причорноморсько-передньоазіатський вид.

Поширення в Україні – у Донецькому Лісостепу, Степу і Криму.

Висота – 20-40 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – ефемероїд, цибулинний геофіт, степовий ксеромезофіт, геліофіт.

Місця зростання – у степах, на кам'янистих відслоненнях.

Загальна характеристика – цибулина яйцевидна, з бурими тонкошкірястими, з внутрішнього боку притиснуто-волосистими

оболонками. Стебло голе або у верхній частині опушене. Листки (2-3) широколанцетні, гострі, відігнуті, хвилясті, сизі, звичайно спіднизу опушені. Квітки поодинокі, червоні (найчастіше), жовті або білуваті, при основі часто з чорною або білою плямою.

Нитки тичинок при основі голі. Коробочка до 23 мм завдовжки. IV-V.

Поширення у Запорізькій області

3, 7 (Шелегеда, 2001); 16 (Жаков, 2004); 19 (Флора УРСР, т.3).

Охоронний статус – Червона книга України (2). КТ-2.

Белевалія сарматська

Бельвалия сарматская
Bellevalia sarmatica
(Pall. Ex Georgi) Woronov

Родина Гіацинтови
(Гиацинтовые) – Hyacinthaceae

ПОРЯДОК

ЛІЛІЄЦВІТІ

Наукове значення – причорноморський ендем.

Поширення на Україні – на півдні Лісостепу, у Степу і Криму.

Висота – 30-40 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – ефемероїд, цибулинний геофіт, степовий мезоксерофіт, геліофіт.

Місця зростання

– на степових схилах, сухих трав'янистих схилах.

Загальна характеристика – листки (3-7) широколінійні, з хрящувато-війчастим краєм. Китиця багатоквіткова, ширококонічна, рідка; квітконіжки до 12 см завдовжки, в 4-8 разів довші за квітки, горизонтально відхилені. Оцвітина 6-9 мм завдовжки, трубчато-дзвоникувата, брудно-пурпурова, з зеленувато-жовтуватими прямими лопатями, втрое коротшими за трубочку. Коробочка яйцевидно-довгаста, тригранна, зморшкувата, 10-16 мм завдовжки. V.

Поширення у Запорізькій області

3 (Корещук, 1993); 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 17 (Шелегеда, Стародубцева, Качан, Івко, Бадіон, Боярчук, Решетов, 2001-2007).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-5.

Рястка Буше

Птицемлечник Буше
Ornithogalum boucheanum
(Kunth) Aschers.

Родина Гіацинтові
(Гиацинтовые) – Hyacinthaceae

Наукове значення – європейсько-середземноморсько-передньоазіатський вид.

Поширення на Україні – в Закарпатті, на півдні Лісостепу і у Степу.

Висота – 20-40 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – ефемероїд, цибулинний геофіт, лісовий мезофіт, сціогеліофіт.

Місця зростання – у байрачних і заплавних лісах, у заростях чагарників, на вологих трав'янистих місцях.

Загальна характеристика – цибулина яйцевидна. Листки (звичай-

но швидко в'януть) такої ж довжини, як і стебло, або трохи довші за нього, 14-17 мм завширшки; суцвіття – однобічна китиця з 5-15 великих, у середині білих, зверху зеленуватих, з білою каймою по краю, пониклих квіток; листочки оцвітини здебільшого з хвилястим краєм.

Тичинкові нитки довгасті, пелюстковидні, зверху з трьома зубцями, з яких на середньому міститься пиляк. V.

Поширення у Запорізькій області

3 (Флора УРСР, т.3); 1, 3, 4, 5, 7, 8, 11, 12, 13, 17 (Шелегеда, 2001).

Охоронний статус – Червона книга України (3). КТ-4.

Рястка Гуссона

Птицемлечник
Гуссона

Ornithogalum gussonel Ten.

Родина Гіацинтови
(Гиацинтовые) – Hyacinthaceae

ПОРЯДОК

ЛІЛІЄЦВІТІ

Наукове значення – понтичний вид.

Поширення на Україні – у Лісостепу і Степу.

Висота – 10-25 (40) см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – ефемероїд, цибулинний геофіт, лісовий ксеромезофіт, сциогеліофіт.

Місця зростання – серед чагарників, на відкритих сухих трав'янистих

місцях, по степах, по глинистих і кам'янистих схилах.

Загальна характеристика – листки (4-6) вузьколінійні, сіривато-зелені, з невиразною білуватою серединною смужкою, 1-3 мм завширшки, однакової довжини зі стеблом або довші за нього. Суцвіття щитковидне, листочки оцвітини 12-15 (17) мм завдовжки. Квітковіжки під час цвітіння косо вверх спрямовані, після цвітіння іноді майже горизонтально направлені. Коробочки з парнозближеними ребрами. III-IV.

Поширення у Запорізькій області

3 (Корешук, 1993; Шелегеда, 2007); 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 17 (Шелегеда, Стародубцева, Безкоровайна, Зінченко, Боярчук, Малієнко, Терещенко, Кравець, Івко, Івченко, Стадникова, Решетов, 2001-2007).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-5.

Проліска дволиста

Пролеска
двулистная
Scilla bifolia L.

Родина Гіацинтові
(Гиацинтовые) – Hyacinthaceae

Наукове значення – європейсько-середземноморський вид.

Поширення на Україні – у Карпатах, на півдні Правобережного Полісся, у Лісостепу, Степу, Гірському Криму.

Висота – 10-20 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – ефемероїд, цибулинний геофіт, лісовий мезофіт, січогеліофіт.

Місця зростання – у світлих лісах, узліссях, у заростях чагарників.

Загальна характеристика – листки широколінійні, зверху жолобчасті, до основи звужені, з ковпачковидною верхівкою. Квітконосне стебло округле. Квітки (2-8), зібрані в китицю і спрямовані вгору. Оцвітина з шести вільних листочків, 6-8 мм завдовжки, блакитна. Тичинок шість. Стовпчик нитковидний. Коробочка тупо-тригранна. IV.

Поширення у Запорізькій області

3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 2007);
1, 4, 5, 7, 11 (Шелегеда, 2001-2006).

Охоронний статус – РЧС
Запорізької області. КТ-3 (4).

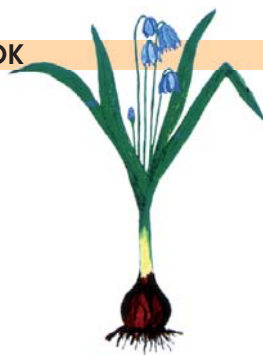
Проліска сибірська

Пролеска сибирская
Scilla sibirica Haw.

Родина Гиацинтові
(Гиацинтовые) – Hyacinthaceae

ПОРЯДОК

ЛІЛІЄЦВІТІ

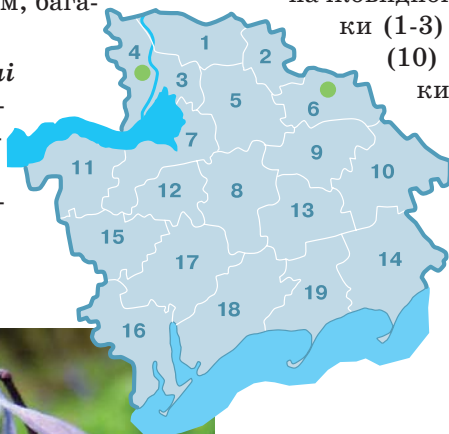

Наукове значення – східносередземноморсько-причорноморський вид.

Поширення на Україні – у Лісо-степу, Степу, Криму.

Висота – 10-20 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – ефемероїд, цибулинний геофіт, лісовий мезофіт, сциогеліофіт.

Місця зростання – в лісах, заростях чагарників.

Загальна характеристика – квітконосне стебло сплюснуте. Листків 2-4, широколінійні, з ковпачковидною верхівкою. Квітки (1-3) пониклі. Оцвітина (10) 14-15 мм завдовжки, яскраво-синя. III-IV.

Поширення у Запорізькій області

4 (Шелегеда, 1989; Смотрицька, 2008); 6 (Боярчук, 2003).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-2.

Наукове значення – північнопричорноморський ендемік.

Поширення на Україні – у Степу, південній частині Лісостепу.

Висота – 7-25 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – ефемероїд, цибулинний геофіт, петрофітний мезоксерофіт, геліофіт.

Місяця зростання – у степах, на степових схилах, на відслоненнях різних порід.

Загальна характеристика – листки (2-3) лінійні, до основи звужені, 3-4

(10) мм завширшки. Китиця 6-25-квіткова, довгасто-циліндрична. Оцвітина 3-5,5 мм завдовжки, трубчато-дзвоникувата, блідо-голуба, до 1/3 довжини 6-роздільна, з продовгувато-яйцевидними відігнутими долями. Квітніжки не довші за оцвітину, косо вверх спрямовані. Коробочка майже куляста, сітчасто-жилкувата. IV-V.

Поширення у Запорізькій області

3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 2001); 1, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 (Шелегеда, Стародубцева, Безкоровайна, Сапальова, Малієнко, Похилько, Івко, Бадіон, Решетов, 2001-2004); 16, 17 (Альбицька, 1950).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-5.

Купина пахуча

Купена душистая
Polygonatum odoratum
(Mill.) Druce.

Родина Конвалієві
(Ландышевые) – Convallariaceae

ПОРЯДОК

ХОЛОДКОЦВІТІ

Наукове значення – євразійський вид.

Поширення на Україні – на Поліссі і в Лісостепу, звичайно; у Степу, зрідка; в Криму і Карпатах у лісовому поясі.

Висота – 20-50 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – довгокореневищний геофіт, лісовий мезофіт, сціогеліофіт.

Місця зростання – у лісах, узліссях, у заростях чагарників.

Загальна характеристика – рослина з горизонтальним м'ясистим кореневищем. Стебло гранисте, голе. Листки чергові, довгасті або довгасто-еліптичні, напівстеблообгортні, голі. Квітки (одна або дві) в листових пазухах, на повислих квітконосах.

Оцвітина зрослолиста, трубчаста, короткошестизубчаста, 14-20 мм завдовжки, з білою трубкою і довгасто-трикутними зеленуватими зубчиками. Ягода синювато-чорна. V.

Поширення у Запорізькій області

3 (Флора УРСР, т. 3; Корещук, 1993; Шелегеда, 2003); 4 (Шелегеда, 2003).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-2.

Конвалія звичайна

Ландыш майский
Convallaria majalis L.

Родина Конвалієві
(Ландышевые) – Convallariaceae

Наукове значення – євразійсько-північноамериканський вид.

Поширення на Україні – у більшій частині України.

Висота – 15-30 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – довгокореневищний геофіт, лісовий мезофіт, геліосціофіт.

Місця зростання – у світлих лісах, узліссях, у заростях чагарників.

Загальна характеристика – кореневище повзуче. Всі листки прикореневі, довгасто-ланцетні або еліптично-

ланцетні, загострені на верхівці, при основі звужені в довгий черешок. Квітконосне стебло безлисте, коротше ніж листя. Китиця однобічна. Квітки білі, запавні, 5-7 мм завдовжки, кулясто-дзвоникуваті, зрослолисті, з шістьма короткими відігнутими зубцями. Плід – куляста, червона ягода. IV-V.

Поширення у Запорізькій області

3 (Флора УРСР, т.3; Корещук, 1993; Шелегеда, 2001); 4, 7 (Шелегеда, 2007).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-3.

Цибуля круглоголова

Лук круглоголовый
Allium sphaerocephalon L.

Родина Цибулеві
(Лукові) – Alliaceae

Наукове значення – європейсько-середземноморсько-передньоазіатський вид.

Поширення на Україні – у Закарпатті, Лісостепу, Степу і Криму, досить звичайно.

Висота – 35-60 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньо-зимово-зелений полікарпик, цибулинний геофіт, степовий петрофільний мезоксерофіт.

Поширення у Запорізькій області

3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 2006); 14 (Кузьмичев, 1974); 1, 4 (Шелегеда, 2008).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-3.

ПОРЯДОК

АМАРИЛІСОЦВІТІ

Місця зростання – у степу, на сухих луках, схилах, у чагарниках.

Загальна характеристика – цибулинки жовтуваті, гладенькі й помітно блискучі. Листки (3-4) напівциліндричні, зверху жолобчасті, коротші за стебло. Покривало з одногодвох, короткозагострених листочків.

Суцвіття кулясте, рідко майже овальне. Оцвітина пурпурова, тичинки висуваються з оцвітини. Нитки внутрішніх тичинок сплюснені, зверху 3-зубчасті, на 1/4 довші за пелюстки. VI-VII.

Цибуля подільська

Лук подольський
Allium podolicum
Blocki ex Racib.

Родина Цибулеві
(Луковые) – Alliaceae

Наукове значення – західнопричорноморський ендемік.

Поширення на Україні – у північно-західних районах Лісостепу.

Висота – 25-40 (50) см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, пучкокореневий цибулинний геофіт, лісово-степовий мезоксерофіт, сціогеліофіт.

Місця зростання – у світлих лісах, степу, на кам'янистих схилах.

Загальна характеристика – цибулини шаро-

видні, без кореневищ. Листки 0,5-1 мм завширшки, піхви стеблових листків цілком гладенькі. Покривало в кільках разів (до 5) перевищує суцвіття; останнє пучкувато-кулясте або майже кулясте, багатоквіткове, квітконіжки дуже нерівні. Оцвітина лілувато-рожева, 4,5-

5 мм завдовжки. Тичинки шиловидні, рівні за довжиною листочкамоцвітини або трохи коротші. VII-VIII.

Поширення у Запорізькій області

3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 2006).
1, 4 (Шелегеда, 2008).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-3.

Цибуля жовтіюча

Лук желтеющий
Allium flavescens Bess.

Родина Цибулеві
(Луковые) – Alliaceae

Наукове значення – причорноморсько-прикаспійський ендемік.

Поширення на Україні – у Лісо-степу (особливо у західній частині) і Степу, звичайно.

Висота – 20-40 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозимово-зелений полікарпик, короткочореновищно-цибулинний геофіт, степовий мезоксерофіт, геліофіт.

Місця зростання – у степу, на кам'янистих місцях і відслоненнях гранітів.

Поширення у Запорізькій області

3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 2006);
3, 7, 14, 19 (Флора УРСР, т. 2).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-2.

ПОРЯДОК

АМАРИЛІСОЦВІТІ

Загальна характеристика – кореневище горизонтальне. Цибулини конічні або яйцевидно-довгасті, з перетинчастими буруватими оболонками, сидять пучками на кореневищі. Стебло, принаймні у верхній частині, гранисте.

Листки (6-8) щетиновидні, 0,5-1,5 мм завширшки,

шорсткі. Покривало перетинчасте, суцвіт-

тя пучкувате або

півкулясте, густе. Квітоніжки

в 2-4 рази довші за жовтувату,

блискучу оцвітину, 4-5 мм зав-

довжки. Нитки тичинок довші за пелюстки. VI-VII.

Цибуля Вальдштейна

Лук Вальдштейна
Allium waldsteinii G. Don fil.

Родина Цибулеві
(Луковые) – Alliaceae

Наукове значення – центрально-південноєвропейський вид.

Поширення на Україні – у Лісостепу, Степу і Криму, звичайно; на півдні Полісся – зрідка.

Висота – 50-80 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, пучкокореневий цибулинний геофіт, лучний мезофіт, геліофіт.

Місця зростання – у степу, на трав'янистих схилах, у чагарниках, вздовж доріг.

Загальна характеристика – зовнішні оболонки цибулини бурі, додаткові цибулинки чорно-пурпурові. Листки 3-10 мм завширшки, плоскі, лінійні. Суцвіття кулясте або рідше півкулясте.

Оцвітина пурпурово-фіолетова. Нитки внутрішніх тичинок сплюснені, зверху 3-зубчасті, рівні за довжиною листочкам оцвітини або трохи коротші. Квітконіжки в 3-5 разів довші оцвітини. VI-VII.

Поширення у Запорізькій області

По всій області (Флора УРСР, т. 3); 3 (Корещук, 1993; Шелегеда, 2006), 1, 4, 7 (Шелегеда, 2004-2007).

Охоронний статус – рекомендується внести до РЧС Запорізької області. КТ-3.

Цибуля гранчата

Лук угловатый
Allium angulosum L. *Allium
guttatum* Stev.

Родина Цибулеві
(Луковые) – Alliaceae

ПОРЯДОК

АМАРИЛІСОЦВІТІ

Наукове значення – європейсько-передньо-азіатський вид.

Поширення на Україні – по всій Україні (крім крайнього півдня Степу і Криму).

Висота – 25-70 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, цибулинний геофіт, лучний мезоксерофіт, сціогеліофіт.

Місця зростання – на луках, по берегах річок.

Загальна характеристика – цибулини конічно-циліндричні, з перетинчастими сіруватими оболонками. Стебло гранчасте, листки вузьколінійні, 2-4 мм завширшки, 6 м. кілюваті, гладкі. Покривало перетинчасте, коротче за півкулясте суцвіття, квітконіжки у 2-3 рази довші, ніж оцвітина. Оцвітина рожево-лілова, 5-6 мм завдовжки. Тичинки шиловидні, коротші, ніж листочки оцвітини або майже однакової з ними довжини. VI-IX.

Поширення у Запорізькій області

З (Флора УРСР, т.1; Корещук, 1993; Шелегеда, 2006).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-2.

Цибуля крапчата

Лук крапчатый
Allium guttatum Stev.

Родина Цибулеві
(Луковые) – Alliaceae

Наукове значення – східносередземноморсько-причорноморський вид.

Поширення на Україні – на півдні Степу, на островах і косах Причорномор'я.

Висота – 30-70 (50) см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньо-зимово-зелений полікарпик, цибулинний геофіт, степовий мезоксерофіт, геліофіт.

Місця зростання – на степових схилах, пісках, на ракушняках у літоральній смузі.

Загальна характеристика – листки (3-4) 1,5-3 мм завширшки, полуциліндричні, зверху жолобчасті. Покривало яйцевидне, приблизно однакової довжини з суцвіттям, опадне. Суцвіття кулясте або напівкулясте, багатоквіткове, густе. Оцвітина 2,5-3 мм завдовжки, білувата, з фіолетовою плямкою на кожному листочку. Нитки внутрішніх тичинок сплюснені, зверху 3-зубчасті, на 1/4 довщі за пелюстки. VII-VIII.

Поширення у Запорізькій області

3 (Шелегеда, 2004); 8 (Івко, 2004)
4 (Акінфієв, 1889); 17, 19 (Флора
УРСР, т.3).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-2.

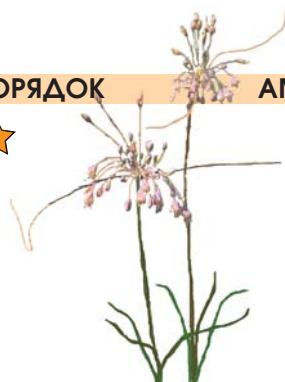
Цибуля Пачоського

Лук Пачоского
Allium pascoskianum Turz.

Родина Цибулеві
(Лукові) – Alliaceae

ПОРЯДОК

АМАРИЛІСОЦВІТІ

Наукове значення – середземно-євразійський степовий вид (помірна смуга).

Поширення на Україні – у Лісо-степу, Степу і Криму.

Висота – 30-40 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньоозимовозелений полікарпик, пучкокореневий цибулинний геофіт, степовий ксерофіт, геліофіт.

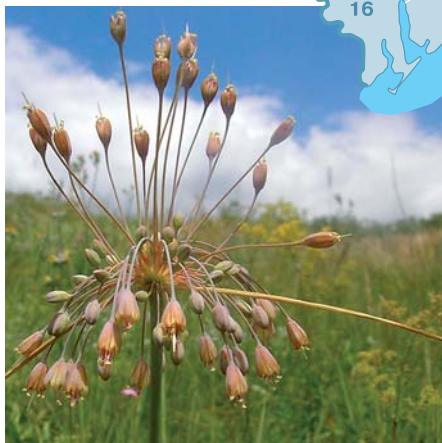
Місця зростання – у степу, на трав'янистих і кам'янистих схилах.

Загальна характеристика – цибулина яйцевидна, з сіруватими або чорнуватими оболонками. Листки (3-4) напівциліндричні, вузькі, жолобчасті. Покривало в 2-4 рази довше за суцвіття.

Суцвіття багатоквіткове, здебільшого пучкувате, розкидисте. Квітконіжки під час цвітіння пониклі, потім прямостоячі.

Оцвітина жовтувато-брудно-рожева, матова, з восковою поволокою. Тичинки на 1/4-1/3 довші за оцвітину. Пиляки фіолетові. VII-VIII.

Поширення у Запорізькій області

3 (Корецьук, 1993; Шелегеда, 2006);
4 (Шелегеда, 2006).

Охоронний статус – РЧС Запорізької області. КТ-2.

Зозулинець блещичний

Ятрышник клопоносный
Orchis coriophora L.

Родина Зозулинцеві
(Орхидные, Ятрышниковые) –
Orchidaceae

Наукове значення – європейсько-середземноморсько-передньо-азіатський вид.

Поширення на Україні – у Карпатах, Поліссі, Лісостепу, Степу, рідко.

Висота – 15-35 см, багаторічник.

Морфо-екологічні показники – літньозелений полікарпик, бульбокореневищний геофіт, лучний мезогідрофіт, геліофіт.

Місця зростання – на суходільних та вологих луках.

Загальна характеристика – бульби 10-25 мм завдовжки, 7-12 мм завширшки. Листки лінійно-ланцетні, до 10 см завдовжки. Суцвіття циліндричне, багатоквіткове; квітки брудно-пурпурові, губа повисла, 4-6 мм завдовжки, глибоко трилопатева; шпорка трохи коротша від губи. VI-VII.

Поширення у Запорізькій області

З (Сидоров, 1897; Шелегеда, 2006).

Охоронний статус – Червона книга України (З). КТ-2.

ЗАКЛЮЧНЕ СЛОВО

Суттєві зміни останнім часом у державному устрої та формах господарювання, приватизація земель, гонитва за прибутком викликають ще більше скорочення площ природного зростання багатьох видів рослин. Раніше звичайні для нашої флори рослини стають рідкісними, зникаючими, а деякі – назавжди втраченими. Безупинно зростає перелік вразливих видів, які вже зараз складають своєрідний “резерв” рідкісної флори Запорозжя. Що ж робити у цих умовах, і на що спрямувати зусилля ботаніків і активістів природоохоронного руху?

Перш за все, на нашу думку, необхідно продовжити програму “Червона книга Запоріжжя” по залученню широкого кола учнівської молоді, педагогічної громадськості до вивчення і збереження рослинного світу краю. При цьому головні зусилля необхідно спрямувати на:

1. Усунення нерівномірності у ступені вивченості рідкісних видів у межах області. Це стосується, зокрема, східної, центральної, південно-західної частини Запорозжя.

2. Проведення флористичного моніторингу природної рослинності на заповідних територіях, на водозахисних смугах уздовж водойм, на територіях, перспективних для включення до загальнодержавної екомережі тощо.

3. Критичний аналіз списку видів, рекомендованих до заповідної охорони в Запорізькій області (рішення облради від 31.03.2000 № 7), бо до нього поряд з дійсно рідкісними занесені також види, відомі у нас тільки з культури (орлики звичайні, магонія падуболиста, птелея трилиста, дикий виноград п’ятилистий та ін.). Для цих видів краще збереження – це розширення насаджень, плантацій, посівів тощо.

4. Складання додаткового (або нового) офіційного списку видів, які заслуговують на проведення моніторингу їх ареалів та стану популяцій.

5. Продовження роботи з підготовки і тиражування спеціальних кольорових видань, які б допомагали природолюбам більш достовірно ідентифікувати рослини своєї місцевості і вживати своєчасні природоохоронні заходи для їх збереження.

6. Залучення до співавторства у створенні майбутнього більш повного атласу-довідника широких кіл громадськості шляхом використання змінного формату книги із сторінками, які можна доповнювати або змінювати (у вигляді накопичувача). Ми хочемо, щоб довідник не перетворився на статичну і незмінну у часі книгу, а розвивався, відображав сучасні зміни у вивченні стану рідкісних і зникаючих видів рослин нашого краю та їх збереженні. Щоб завдяки його накопичувальному формату кожен учень, педагог, природолюб, дитяче об’єднання або навчальний заклад міг би стати не тільки учасником програми, але й співавтором книги, вносити доповнення або змінювати застарілі матеріали.

7. Інформування широких кіл педагогічної громадськості, дітей та юнацтва про стан рослинного світу рідного краю на основі впровадження у педагогічну практику книги “Рідкісні і зникаючі рослини Запорізького краю”.

8. Активізація громадського природоохоронного руху на місцевому рівні шляхом ініціювання створення місцевих атласів-довідників “Рідкісні рослини району (міста, села)” за зразком цієї книги, використання їх у подальшому для охорони рослинного світу краю.

Представлену книгу можна вважати своєрідним етапом у вивченні фіторізноманіття Запорізької області, охорони рослинного світу регіону силами учнівської і педагогічної громадськості. І продовження цієї роботи ми вважаємо надзвичайно важливим, тому що завдання кожної освіченої людини полягає в тому, аби більше зберегти куточків дикої природи в їх первинному стані, аби кожний дикорослий вид мав право на своє існування і подальший еволюційний розвиток. А ми і наші нащадки мали можливість милуватися природною красою рідної землі.

СПИСОК ВИДІВ РІДКІСНИХ ТА ЗНИКАЮЧИХ ВИДІВ РОСЛИН ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

1. РОСЛИНИ. ВОДОРОСТІ. ХВОЩЕПОДІБНІ. ПАПОРОТЕПОДІБНІ. ГОЛОНАСІННІ

1.1. Аспленій північний (<i>Asplenium septentrionale</i>)	★
1.2. Багатоніжка звичайна (<i>Polypodium vulgare</i>)	★
1.3. Безщитник жіночий (<i>Athyrium filix-femina</i>)	★
1.4. Вудсія альпійська (<i>Woodsia alpina</i>)	★★
1.5. Ефедра двоколоскова (<i>Ephedra distachya</i>)	★
1.6. Пухирник ламкий (<i>Cystopteris fragilis</i>)	★
1.7. Сальвінія плаваюча (<i>Salvinia natans</i>)	★★
1.8. Хвощ зимуючий (<i>Equisetum hyemale</i>)	★
1.9. Хвощ річковий (<i>Equisetum fluviatile</i>)	★
1.10. Щитник чоловічий (<i>Dryopteris filix-mas</i>)	★

2. РОСЛИНИ. ПОКРИТОНАСІННІ. ДВОДОЛЬНІ

2.1. Авринія скельна (<i>Aurinia saxatilis</i>)	★
2.2. Альдрованда пухирчаста (<i>Aldrovanda vesiculosa</i>)	★★
2.3. Анемона жовтецева (<i>Anemone ranunculoides</i>)	★
2.4. Анемона лісова (<i>Anemone sylvestris</i>)	★
2.5. Астрагал блідий (<i>Astragalus pallescens</i>)	★★★★
2.6. Астрагал Геннінга (<i>Astragalus henningii</i>)	★★★★
2.7. Астрагал дніпровський (<i>Astragalus borysthencus</i>)	★★★★
2.8. Астрагал зігнутий (<i>Astragalus reduncus</i>)	★★★★
2.9. Астрагал понтичний (<i>Astragalus ponticus</i>)	★
2.10. Астрагал ріжковий (<i>Astragalus corniculatus</i>)	★
2.11. Астрагал солодколистий (<i>Astragalus glycyphyllos</i>)	★
2.12. Астрагал український (<i>Astragalus ucrainicus</i>)	★
2.13. Астрагал шерстистоквітковий (<i>Astragalus dasyanthus</i>)	★★★★
2.14. Береза дніпровська (<i>Betula borysthena</i>)	★★
2.15. Буглосоїдес Черняєва (<i>Buglossoides czernjajevii</i>)	★
2.16. Бурачок савранський (<i>Alyssum savranicum</i>)	★★★
2.17. Валеріана бульбиста (<i>Valeriana tuberosa</i>)	★
2.18. Валеріана пагоносна (<i>Valeriana stolonifera</i>)	★
2.19. Вероніка лікарська (<i>Veronica officinalis</i>)	★
2.20. Вероніка несправжня (<i>Veronica spuria</i>)	★
2.21. Вечорниці плакучі (<i>Hesperis tristis</i>)	★
2.22. Водяний горіх дніпровський (<i>Trapa borysthena</i>)	★
2.23. Воловик Попова (<i>Anchusa popovii</i>)	★
2.24. Волошка великопридаткова (<i>Centaurea appendicata</i>)	★★★★
2.25. Волошка Конки (<i>Centaurea konkae</i>)	★★★
2.26. Волошка короткоголова (<i>Centaurea breviceps</i>)	★★
2.27. Волошка Маршалла (<i>Centaurea marshalliana</i>)	★
2.28. Волошка наслідувальна (<i>Centaurea aemulans</i>)	★★★
2.29. Волошка несправжньоблідолуска (<i>C. pseudoleucolepis</i>)	★★★★
2.30. Волошка салонікська (<i>Centaurea salonitana</i>)	★
2.31. Волошка одеська (<i>Centaurea odessana</i>)	★
2.32. Волошка Талієва (<i>Centaurea taliewii</i>)	★★★★
2.33. Гаплофіл запашний (<i>Haplophyllum suaveolens</i>)	★
2.34. Гвоздика Арджійовського (<i>Dianthus andrzejowskianus</i>)	★
2.35. Гвоздика блідоквіткова (<i>Dianthus pallidiflorus</i>)	★★★
2.36. Гвоздика ланцетна (<i>Dianthus lanceolatus</i>)	★★★
2.37. Гвоздика розчепірена (<i>Dianthus squarrosus</i>)	★
2.38. Глечики жовті (<i>Nuphar lutea</i>)	★
2.39. Глід гладенький (<i>Crataegus leiomonogyna</i>)	★

СПИСОК РІДКІСНИХ РОСЛИН

- 2.40. Глід п'ятистовпчиковий (*Crataegus pentaguna*) ★
- 2.41. Гоніолімон злаколистий (*Goniolimon graminifolium*) ★★★
- 2.42. Горошок паннонський (*Vicia pannonica*) ★
- 2.43. Горицвіт весняний (*Adonis vernalis*) ★
- 2.44. Горицвіт волзький (*Adonis wolgensis*) ★
- 2.45. Гострокільник волосистий (*Oxytropis pilosa*) ★
- 2.46. Грабельки довгодзьобові (*Erodium ciconium*) ★
- 2.47. Громовик гранітний (*Onosma graniticola*) ★★★
- 2.48. Громовик дніпровський (*Onosma borysthenica*) ★
- 2.49. Громовик напівкрасильний (*Onosma subtinctoria*) ★
- 2.50. Деревій голий (*Achillea glaberrima*) ★★★
- 2.51. Деревій тонколистий (*Achillea leptophylla*) ★
- 2.52. Дзвоники кропиволисті (*Campanula trachelium*) ★
- 2.53. Дзвоники круглolistі (*Campanula rotundifolia*) ★
- 2.54. Дзвоники персикolistі (*Campanula persicifolia*) ★
- 2.55. Дзвоники скупчені (*Campanula glomerata*) ★
- 2.56. Дивина лікарська (*Verbascum phlomoides*) ★
- 2.57. Дивина ведмежа (*Verbascum thapsus*) ★
- 2.58. Дикий виноград п'ятилисточковий (*Parthenocissus quinquepholia*) ★
- 2.59. Дрік германський (*Genista germanica*) ★
- 2.60. Дрік скіфський (*Genista scythica*) ★★
- 2.61. Еремогоне жорстка (*Eremogone rigida*) ★★★
- 2.62. Еремогоне лучностепова (*Eremogone micradenia*) ★
- 2.63. Жовтозілля дніпровське (*Senecio borysthenicus*) ★★
- 2.64. Жовтозілля татарське (*Senecio tataricus*) ★
- 2.65. Залізник гібридний (*Phlomis hybrida*) ★★
- 2.66. Залізник скіфський (*Phlomis scythica*) ★★
- 2.67. Зіновать Ліндемана (*Chamaecytisus lindemannii*) ★
- 2.68. Звіробій стрункий (*Hypericum elegans*) ★
- 2.69. Зніт шорсткий (*Epilobium hirsutum*) ★
- 2.70. Золототисячник гарний (*Centaurium pulchellum*) ★
- 2.71. Золотий дощ звичайний (*Laburum anagyroides*) ★
- 2.72. Калофака волзька (*Calophaca wolgarica*) ★★★
- 2.73. Карагана скіфська (*Caragana scythica*) ★★★
- 2.74. Катран татарський (*Crambe tataria*) ★
- 2.75. Катран понтійський (*Crambe pontica*) ★
- 2.76. Кизильник чорноплідний (*Coloneaster melanocarpus*) ★
- 2.77. Козельці дніпровські (*Tragopogon borysthenicus*) ★★★
- 2.78. Козельці українські (*Tragopogon ucrainicus*) ★★★
- 2.79. Коронарія зозуляча (*Coronaria flos-cuculi*) ★
- 2.80. Кравник солончаковий (*Odontites salina*) ★
- 2.81. Кропива київська (*Urtica kioviensis*) ★
- 2.82. Кушир донський (*Ceratophyllum tanaiticum*) ★★★
- 2.83. Ластовень азовський (*Vincetoxicum maeoticum*) ★★★
- 2.84. Ластовень російський (*Vincetoxicum rossicum*) ★
- 2.85. Латаття біле (*Nymphaea alba*) ★
- 2.86. Лециця скупчена (*Gypsophila glomerata*) ★★
- 2.87. Льон жовтий (*Linum flavum*) ★
- 2.88. Льон тонколистий (*Linum tenuifolium*) ★
- 2.89. Льон Черняєва (*Linum czerniaevii*) ★
- 2.90. Льонек Біберштейна (*Linaria biebersteinii*) ★★★
- 2.91. Ломиніс цілолистий (*Clematis integrifolia*) ★★★
- 2.92. Люцерна Котова (*Medicago kotovii*) ★
- 2.93. Магонія падуболиста (*Mahonia aguifolium*) ★

СПИСОК РІДКІСНИХ РОСЛИН

- 2.94. Мак азовський (*Papaver maeoticum*) ★★★★★
 2.95. Маренка сіроплідна (*Asperula tephrocarpa*) ★★★★★
 2.96. Мачок жовтий (*Glaucium flavum*) ★★★★★
 2.97. Морковниця прибережна (*Astrodaucus littoralis*) ★★★★★
 2.98. Оман високий (*Inula helenium*) ★★★★★
 2.99. Оман шершавий (*Inula hirta*) ★★★★★
 2.100. Орлики звичайні (*Aquilegia vulgaris*) ★★★★★
 2.101. Очиток відхилений (*Sedum reflexum*) ★★★★★
 2.102. Півонія тонколиста (*Paeonia tenuifolia*) ★★★★★
 2.103. Піщанка Зоза (*Arenaria zozii*) ★★★★★
 2.104. Піщанка чебрецелиста (*Arenaria serpyllifolia*) ★★★★★
 2.105. Плавун цитолістий (*Nymphoides peltata*) ★★★★★
 2.106. Птелея трилиста (*Ptelea trifoliata*) ★★★★★
 2.107. Родовик лікарський (*Sanquisorba officinalis*) ★★★★★
 2.108. Рожа зморшкувата (*Alcea rugosa*) ★★★★★
 2.109. Рутвиця смердюча (*Thalictrum foetidum*) ★★★★★
 2.110. Ряст Маршалла (*Corydalis marshalliana*) ★★★★★
 2.111. Ряст Пачоського (*Corydalis pascoskii*) ★★★★★
 2.112. Ряст порожнистий (*Corydalis cava*) ★★★★★
 2.113. Ряст ущільнений (*Corydalis solida*) ★★★★★
 2.114. Свидина біла (*Swida alba*) ★★★★★
 2.115. Синяк плямистий (*Echium maculatum*) ★★★★★
 2.116. Скабіоза українська (*Scabiosa ucrainica*) ★★★★★
 2.117. Смілка приземкувата (*Silene supina*) ★★★★★
 2.118. Солодка гола (*Glycyrrisa glabra*) ★★★★★
 2.119. Сон чорніючий (*Pulsatilla nigricans*) ★★★★★
 2.120. Таволга звіробоелиста (*Spiraea hypericifolia*) ★★★★★
 2.121. Таволга пиківська (*Spiraea pikoviensis*) ★★★★★
 2.122. Тамарикс стрункий (*Tamarix gracilis*) ★★★★★
 2.123. Ушанка гранітна (*Otites granitcola*) ★★★★★
 2.124. Ушанка довгопола (*Otites dolichocarpa*) ★★★★★
 2.125. Ушанка полинкова (*Otites artemisetorum*) ★★★★★
 2.126. Фіалка Лавренка (*Viola lavrenkoana*) ★★★★★
 2.127. Фізаліс звичайний (*Physalis alkekengi*) ★★★★★
 2.128. Франкенія припорошена (*Francia pulverulenta*) ★★★★★
 2.129. Хміль звичайний (*Humulus lupulus*) ★★★★★
 2.130. Хрінниця сиваська (*Lepidium syvaschicum*) ★★★★★
 2.131. Цимбохазма дніпровська (*Cymbochasma boristhenica*) ★★★★★
 2.132. Цмін щитконосний (*Helichrysum corymbiforme*) ★★★★★
 2.133. Чебрець дніпровський (*Thymus boristhenicus*) ★★★★★
 2.134. Чебрець прибережний (*Thymus littoralis*) ★★★★★
 2.135. Чина злаколиста (*Lathyrus nissolia*) ★★★★★
 2.136. Шипшина Бордзіловського (*Rosa bordzilowskii*) ★★★★★
 2.137. Шипшина Лоначевського (*Rosa lonczewskii*) ★★★★★
 2.138. Шипшина найколючіша (*Rosa spinosissima*) ★★★★★
 2.139. Шипшина піскова (*Rosa psammopyla*) ★★★★★
 2.140. Шоломниця весняна (*Scutellaria verna*) ★★★★★
 2.141. Шоломниця списолиста (*Scutellaria hastifolia*) ★★★★★
 2.142. Щавель кривавий (*Rumex sanguineus*) ★★★★★
 2.143. Щавель український (*Rumex ucrainicus*) ★★★★★
 2.144. Щербручка незалозиста (*Acinos eglandulosus*) ★★★★★
 2.145. Юринея гроновидна (*Jurinea thyrsiflora*) ★★★★★
 2.146. Юринея вапнякова (*Jurinea calcarea*) ★★★★★
 2.147. Юринея верболиста (*Jurinea salicifolia*) ★★★★★
 2.148. Юринея Пачоського (*Jurinea pascoskiana*) ★★★★★

3. РОСЛИНИ. ПОКРИТОНАСІННІ. ОДНОДОЛЬНІ

3.1. Белевалія сарматська (<i>Bellevalia sarmatica</i>)	★
3.2. Брандушка різнокольорова (<i>Bulbocodium versicolor</i>)	★★
3.3. Гіацинтик білий (<i>Hyacinthella leucophaea</i>)	★
3.4. Гіацинтик Палласів (<i>Hyacinthella pallasiana</i>)	★★★★
3.5. Гніздівка звичайна (<i>Neottia nidus-avis</i>)	★★
3.6. Житняк кімерійський (<i>Agropyron cimmericum</i>)	★★★★★
3.7. Житняк Лавренків (<i>Agropyron lavrenkoanum</i>)	★
3.8. Житняк пухнатокувітковий (<i>Agropyron dasyanthum</i>)	★★★★★
3.9. Зіркоплодник частуховидний (<i>Damasonium alisma</i>)	★★
3.10. Зірочки азівські (<i>Gagea malotica</i>)	★
3.11. Зірочки мохнаті (<i>Gagea villosa</i>)	★
3.12. Зірочки Пачоського (<i>Gagea paczoskii</i>)	★
3.13. Зірочки українські (<i>Gagea ucrainica</i>)	★
3.14. Зірочки цибулиноносні (<i>Gagea bulbiferia</i>)	★
3.15. Зірочки Шовіца (<i>Gagea czovitsii</i>)	★
3.16. Зозуленець блощичний (<i>Orchis coriophora</i>)	★
3.17. Зозулинець болотний (<i>Orchis palustris</i>)	★★
3.18. Зозулинець обпалений (<i>Orchis ustulata</i>)	★★
3.19. Зозулинець салеповий (<i>Orchis morio</i>)	★★
3.20. Зозулинець шоломоносний (<i>Orchis militaris</i>)	★★
3.21. Ковила відокремлена (<i>Stipa disjuncta</i>)	★★
3.22. Ковила волосиста (<i>Stipa capillata</i>)	★★
3.23. Ковила гранітна (<i>Stipa graniticola</i>)	★★
3.24. Ковила Граффа (<i>Stipa grafiana</i>)	★★
3.25. Ковила дніпровська (<i>Stipa borysthena</i>)	★★
3.26. Ковила Залеського (<i>Stipa zalesskii</i>)	★★★★
3.27. Ковила Лессінга (<i>Stipa lessingiana</i>)	★★
3.28. Ковила пірчаста (<i>Stipa pennata</i>)	★★
3.29. Ковила пухнастолиста (<i>Stipa dasyphylla</i>)	★★★★★
3.30. Ковила українська (<i>Stipa ucrainica</i>)	★★
3.31. Ковила шорстка (<i>Stipa asperella</i>)	★★
3.32. Конвалія звичайна (<i>Convallaria majalis</i>)	★
3.33. Купина пахуча (<i>Polygonatum odoratum</i>)	★
3.34. Лепеха звичайна (<i>Acorus calamus</i>)	★
3.35. Осока пальчаста (<i>Carex digitata</i>)	★
3.36. Перлівка золотолускова (<i>Melica chrysolepis</i>)	★★★
3.37. Пирій ковилолистий (<i>Elytrigia stipifolia</i>)	★★★★★
3.38. Півники карликові (<i>Iris pumila</i>)	★
3.39. Півники болотні (<i>Iris pseudocarus</i>)	★
3.40. Покісниця Фоміна (<i>Puccinelia fominii</i>)	★
3.41. Проліска дволиста (<i>Scilla bifolia</i>)	★
3.42. Проліска сибірська (<i>Scilla sibirica</i>)	★
3.43. Рябчик малий (<i>Fritillaria meleagroides</i>)	★★
3.44. Рябчик руський (<i>Fritillaria ruthenica</i>)	★★
3.45. Рястка Буше (<i>Ornithogalum boucheanum</i>)	★★
3.46. Рястка Гуссона (<i>Ornithogalum gussonei</i>)	★
3.47. Рястка меланхолійна (<i>Ornithogalum amphibolum</i>)	★★★
3.48. Ситник Фоміна (<i>Juncus fominii</i>)	★★★★
3.49. Сусак зонтичний (<i>Butomus umbelatus</i>)	★
3.50. Тюльпан дібровний (<i>Tulipa quercetorum</i>)	★★
3.51. Тюльпан гранітний (<i>Tulipa graniticola</i>)	★★
3.52. Тюльпан змієлистий (<i>Tulipa ophiophylla</i>)	★★

СПИСОК РІДКІСНИХ РОСЛИН

3.53. Тюльпан Шренка (<i>Tulipa schrenkii</i>)	★★
3.54. Холодок кільчастий (<i>Asparagus verticillatus</i>)	★
3.55. Холодок коротколистий (<i>Asparagus brachyphyllus</i>)	★★
3.56. Холодок Левіної (<i>Asparagus levinae</i>)	★
3.57. Цибуля гранчаста (<i>Allium angulosum</i>)	★
3.58. Цибуля жовтіюча (<i>Allium flaversens</i>)	★
3.59. Цибуля крапчаста (<i>Allium guttatum</i>)	★
3.60. Цибуля кругла (<i>Allium rotundum</i>)	★
3.61. Цибуля круглоголова (<i>Allium sphaerocephalon</i>)	★
3.62. Цибуля нерівна (<i>Allium inaequale</i>)	★
3.63. Цибуля Пачоського (<i>Allium paczoskianum</i>)	★
3.64. Цибуля переодягнена (<i>Allium pervestitum</i>)	★★★★
3.65. Цибуля подільська (<i>Allium podolicum</i>)	★★
3.66. Цибуля Регеля (<i>Allium regelianum</i>)	★★
3.67. Цибуля савранська (<i>Allium savranicum</i>)	★
3.68. Частуха злаковидна (<i>Alisma gramineum</i>)	★
3.69. Шафран сітчастий (<i>Crocus reticulatus</i>)	★★

Умовні позначки:

- ★★★★ – Світовий Червоний список;
- ★★★ – Європейський Червоний список;
- ★★ – Червона книга України;
- ★ – охороняються або рекомендуються для охорони в межах Запорізької області

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Бадіон О. П. Звіт про весняну флору Чернігівського і Куйбишевського районів Запорізької області 2002-2004 рр. (Рукопис, архів ЗОЦТКУМ).
2. Бескаравайна Є. В. Звіт про весняну флору околиць с. Велика Знам'янка Кам'янсько-Дніпровського району Запорізької області 2002 р. (Рукопис, архів ЗОЦТКУМ).
3. Боярчук В. В. Звіт про весняну флору околиць с. Приютне Гуляйпільського району Запорізької області 2002-2004 рр. (Рукопис, архів ЗОЦТКУМ).
4. Екофлора України. Т. 1, 3. / Дідух Я. П., Плюта П. Г., Протопопова В. В., та інші. – К.: Фітосоціоцентр, 2000. – 284 с.
5. Івко С. О. Звіт про весняну флору Токмацького і Мелітопольського районів Запорізької області 2002-2004 рр. (Рукопис, архів ЗОЦТКУМ).
6. Івченко Н. Д. Звіт про весняну флору околиць с. Бурчак Михайлівського району Запорізької області 2002-2004 рр. (Рукопис, архів ЗОЦТКУМ).
7. Качан А. В. Звіт про весняну флору околиць с. Софіївка Новомиkolaївського району Запорізької області 2002-2004 рр. (Рукопис, архів ЗОЦТКУМ).
8. Конопля О. М., Ісаєва Р. Я., Конопля М. І., Остапко В. М. Рідкісні й зникаючі рослини Луганської області. – Донецьк.: “УкрНТЕК”, 2003. – 340 с.
9. Корещук К. М., Петроченко В. И. Флора о. Хортица. // Природа о. Хортица. Сб. науч. трудов. НЗ “Хортица”, 1993.
10. Кравець Г. В. Звіт про весняну флору Червоногорівської балки Новомиkolaївського району Запорізької області 2002-2004 рр. (Рукопис, архів ЗОЦТКУМ).
11. Кузьмичев А. І., Краснова А. М. Рослинність та флористичні особливості Бердянської коси. // Укр. ботан. журн. – 1974, № 3. – С. 304-310.
12. Кучеровський В. В. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Дніпропетровщини. – К.: Фітосоціоцентр, 2001. – 360 с.
13. Определитель высших растений Украины / под ред. Ю. Н. Прокудина – К.: Наукова думка, 1987. – 548 с.
14. Петроченко В. І., Шелегеда В. І., Жаков О. В., Шелегеда О. Р., Корзун С. А. Рідкісні рослини, тварини, гриби і лишайники Запорізької області. – Запоріжжя: Поліграф, 2005. – 224 с.
15. Попович С. Ю., Устименко П. М., Костильов О. В. Сучасний стан рослинного покриву острова Хортица / Укр. ботан. журнал – 1992, т. 49, № 1 – с. 77-81.
16. Похилько П. М. Звіт про весняну флору околиць с. Просторе Чернігівського району Запорізької області 2002-2004 рр. (Рукопис, архів ЗОЦТКУМ).
17. Стаднікова Л. А. Звіт про весняну флору долини р. Бурса Василівського району Запорізької області 2002-2004 рр. (Рукопис, архів ЗОЦТКУМ).
18. Стародубцева В. В. Звіт про весняну флору околиць с. Стульнево Чернігівського району Запорізької області 2002-2004 рр. (Рукопис, архів ЗОЦТКУМ).
19. Тарасов В. В. Флора Дніпропетровської та Запорізької областей. Судинні рослини. Біолого-екологічна характеристика видів. – Видавництво ДНУ, 2005. – 275 с.
20. Флора УРСР: в 12 т. – К.: АН УРСР, 1935-1965. – Т. 1-12.
21. Хорология флоры Украины / Барбарич А. И., Доброчаева Д. Н., Дубовик О. Н. и др. – К.: Наукова думка – 1986. – с. 26-27, 170
22. Червона книга України. Рослинний світ. / під заг. редак. Ю. Р. Шеляг-Сосонка – К.: Укр. енциклопедія, 1996. – 605 с.
23. Черноморец В. С. Краткая история ботанических исследований на территории нынешней Запорожской области в дореволюционное время. // Музейный вестник. – 2007. – № 7 – С. 174-180.
24. Шевченко О. В. Звіт про весняну флору околиць м. Василівка 2002-2004 рр. (Рукопис, архів ЗОЦТКУМ).
25. Шелегеда В. И., Шелегеда О. Р. Экспедиция “Первоцветы Запорожья”. – Запорожье.: Друк-Унион, 2001. – 92 с.
26. Яната О. Список найрідших та найцікавіших рослин Бердянщини, зібрані р. 1912-го. // Укр. ботан. журнал. – Т.3, 1926. – С. 53-60.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЗЧИК НАЗВ РОСЛИН

Алфавітний покажчик українських назв

Авринія скельна 32
 Анемона жовтецева 22
 Анемона лісова 23
 Асплений, костянець
 волосовидний 14
 Асплений, костянець північний 13
 Астрагал Геннінга 39
 Астрагал понгійський 41
 Астрагал пухнастоквітковий 38
 Астрагал солодколистий 42
 Астрагал український 40
 Астрагал шерстистоквітковий 37
 Багатоніжка звичайна 15
 Барвінок трав'янистий 53
 Белевалія сарматська 71
 Брандушка різнокольорова 64
 Валеріана бульбиста 52
 Водяний горіх дніпровський 47
 Гаплофіл запашний 48
 Гіацинтик блідий 76
 Гвоздика Андожієвського 30
 Глечики жовті 18
 Горицвіт весняний 20
 Горицвіт волзький 21
 Гострокільник волосистий 45
 Дивина лікарська 55
 Ефедра двоколоскова 17
 Жовтозілля дніпровське 57
 Зірочки цибулиноносні 66
 Зірочки Шовца 67
 Зозулинець блощичний 86
 Калофака волзька 43
 Карагана скіфська 44
 Кизильник черноплідний 34
 Конвалія майська 78
 Купина пахуча 77
 Латаття біле 19
 Льон жовтий 50
 Магонія падуболиста 25
 Мигдаль степовий (бобчук) 36
 Очиток відігнутий 33
 Півники болотяні 63
 Півники карликові 61
 Півники солелюбні 62
 Півонія тонколиста 31
 Проліска дволиста 74
 Проліска сибірська 75
 Птелея трилиста 49
 Пухирник ламкий 10
 Рябчик руський 65
 Ряст Маршалла 28

Алфавітний покажчик російських назв

Аурина скальня 32
 Астрагал Геннінга 39
 Астрагал понтийський 41
 Астрагал пушистоцвітковий 38
 Астрагал сладколистний 42
 Астрагал український 40
 Астрагал шерстистоцвітковий 37
 Барвінок травянистий 53
 Бельвалія сарматська 71
 Брандушка різноцвіткова 64
 Валеріана клубноносная 52
 Ветреница лісова 23
 Ветреница лютична 22
 Водяной орех дніпровський 47
 Гвоздика Андржієвського 30
 Гіацинтик біловатий 76
 Горицвіт волзький 21
 Горицвіт, адоніс весняний 20
 Гусиный лук луковичноносный 66
 Гусиный лук Шовца 67
 Карагана скифская 44
 Касатик болотний 63
 Касатик карликовий 61
 Касатик, ірис солелюбивий 62
 Кизильник черноплідний 34
 Копеечник крупноцвітковий 46
 Коровяк лікарський 55
 Костенець волосовидний 14
 Костенець северний 13
 Крестовник дніпровський 57
 Кубышка жовта 18
 Кувшинка біла 19
 Купена пахуча 77
 Ландыш майський 78
 Лен жовтий 50
 Лук Вальдштейна 82
 Лук жовтеючий 81
 Лук крапчатий 84
 Лук круглоголовий 79
 Лук Пачоского 85
 Лук подольський 80
 Лук угловатий 83
 Магонія падуболистная 25
 Майкараган волзький 43
 Миндаль степной (бобовник) 36
 Многоножка обыкновенная 15
 Наголоватка известняковая 58
 Остролодочник волосистий 45
 Очиток отогнутый 33
 Пион тонколистний 31
 Пролеска двулистная 74

Ряст Пачоського 27
 Ряст ущільнений 26
 Рястка Буше 72
 Рястка Гусона 73
 Сальвінія плаваюча 16
 Скабіоза українська 51
 Солодушка великокріткова 46
 Сон чорніючий 24
 Сусак зонтичний 59
 Таволга звіробоелиста 35
 Тюльпан гранітний 69
 Тюльпан дібровний 68
 Тюльпан Шренка 70
 Фізалис звичайний 56
 Хвоц зимуючий 8
 Хвоц річковий 9
 Хміль звичайний 29
 Цимбоазма дніпровська 54
 Цибуля Вальдштейна 82
 Цибуля гранчаста 83
 Цибуля жовтіюча 81
 Цибуля крапчаста 84
 Цибуля круглоголова 79
 Цибуля Пачоського 85
 Цибуля подільська 80
 Шафран сітчастий 60
 Щитник чоловічий 12
 Щитник шартрський 11
 Юринея вапнякова 58

Пролеска сибирська 75
 Прострел чернеючий 24
 Птелея трилистна 49
 Птицемлечник Буше 72
 Птицемлечник Гуссона 73
 Пузырник ломкий 10
 Рябчик русский 65
 Сальвінія плаваюча 16
 Скабіоза українська 51
 Сусак зонтичний 59
 Таволга зверобоелистная 35
 Тюльпан гранитный 69
 Тюльпан дубравный 68
 Тюльпан Шренка 70
 Физалис обыкновенный 56
 Хвойник двуколосковый 17
 Хвоц зимующий 8
 Хвоц речной 9
 Хмель обыкновенный 29
 Хохлатка Маршалла 28
 Хохлатка Пачоского 27
 Хохлатка уплотненная 26
 Цельнолистник душистый 48
 Цимбоазма днепровская 54
 Шафран сетчатый 60
 Щитовник мужской 12
 Щитовник шартрский 11
 Ятрышник клопоносный 86

Наукове видання

В. І. Шелегеда, О. Р. Шелегеда

РІДКІСНІ І ЗНИКАЮЧІ РОСЛИНИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

ISBN 978-966-1682-04-6

Видавництво

TANDEM **art** STUDIO

Свідоцтво ДК № 2974

Під загальною редакцією
В. Шелегеда

Дизайн О. Вороненко
Верстка Р. Люля

Формат 70x100 1/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Гарнітура SchoolBook. Умовн.-друк. арк. 6. Накл. 500 прим.

Видавництво “Тандем Арт Студія”. 69006, м. Запоріжжя, а/с 137
Тел.: (061) 212-16-53, e-mail: arttandem@optima.com.ua

Надруковано у ТОВ “Видавничий будинок “Кераміст”
69057, м. Запоріжжя, вул. Сєдова, 16. Тел.: (061) 228-10-30
E-mail: zakaz@presshouse.zp.ua